SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Univerzitetska biblioteka
"Svetozar Marković"
Beograd, Bul. Crvene Armije 71
fah 349

KNJIŽEVNE NOVINE

ORGAN SAVEZA KNJIŽEVNIKA JUGOSLAVIJE

GODINA II BROJ 23 | Adresa uredništva i administracije: Francuska 7 — Telefon: 28-098 | BEOGRAD UTORAK, 7 JUN, 1949 | LIST IZLAZI JEDANPUT NEDELJNO UTORKOM | PRIMERAK 3 DINARA

IMPERIJALISTIČKI ZLOČIN KOD SKOČIVIRA

Antonije MARINKOVIĆ

Na našim granicama stražari sama domovina.

Pre dve godine, u junu 1947, našao sam se kod karaule 133. Iz nje je, u rano svitajne, nekoliko dana ranije, alarmiran brujanjem monarhofašističkog aviona, izleteo zastavnik Miloš Janković. Još vruć od sna, još sa tragovima sna u očima, odjenom je pokošen mitraljeskim rafalom.

Tu, na mestu jednog zločina, na mestu gde se, kao i 30 maja ove godine u selu Skočivir, kroz pucanj u meso naših graničara izlila bestijalna mržnja krvnika grčkog naroda i protiv naših slobodnih naroda, dok je pred mojim očima, na tvrdoj suvoj zemlji još intenzivno crvena krv poginulog druga izazivala sećanje iz Oslobodilačkog rata, osetio sam u jednom brzom trenutku više nego ikad šta znači granica socijalističke zemlje. Ona je neprikosnovena. Na njoj srca i svesti miliona graditelja socijalizma čuvaju svoju sadašnjost i budućnost, obezbeđuju solidarnost među narodima.

Jednom će nestati granica među narodima, ali danas, dok se vodi borba za demokratiju u svetu, za oslobođenje porobljenih naroda, ona obezbeđuje slobodu i nezavisnost naših naroda, ona čuva bezbednost međunarodnog fronta mira i demokratije. Čuvati tu granicu, udariti po prstima svakoga ko se drzne da u nju dirne, jeste čast i dužnost svakoga građanina naše zemlje. To znači čuvati neocenjivu tekovinu ne samo naših naroda, nego čitavog naprednog čovečanstva. Graničari koji je budna oka i budna srca čuvaju jesu vojnici socijalizma.

Tu, gde stražare naši vojnici socijalizma teče granična linija na kojoj sam, kao nikad dotle, osetio svu lepotu naše stvarnosti koja se neprestano preobražava, menja svoj lik i, sa perspektivama otvorenim u budućnost, vri od probuđenog i revolucijom osmišljenog života; tu sam osetio kako naš život svakim časom postaje bogatiji, radosniji, snažniji, baš takav da jedino u njemu čovek može da oseti ljudski smisao svoga postojanja, svojih pregnuća, svojih snova, da jedino kroz njega može da raste u celovitu ličnost, razvijajući do najpunije mere svoje sposobnosti. Kao na dlanu učinilo mi se da vidim svu našu domovinu, kako sa svojim radilištima, radnim normama, mitinzima, sa svojom Armijom, svojim ustancima i palim herojima, sa svojom Petoletkom, sa svojim pesmama i iznad svega i u svemu sa svojom Partijom i drugom Titom, živi u svakom graničaru; osetio sam da »očima i oružjem graničara stražari sama domovina«, — kako je to jednom drugom prilikom rekao jedan naš oficir iz Korpusa narodne odbrane.

Stražari sama domovina!

To graničari dobro znaju; to čini sadržaj njihove svesti koja kao najjače oružje bdi na granicama. Ali isto tako to zna i svaki trudbenik naše zemlje, svestan da na njegov trud tamo negde na granicama misle vojnici Jugoslovenske armije dok, na opasnim mestima, danonoćno stoje na mrtvoj straži. Uzajamna povezanost i ljubav, svest o toj povezanosti jeste takva snažna činjenica da svaka provokacija, svaki incident na našim granicama seizmografski zatitra u srcima svih naših radnih ljudi, zabruji kao u košnici kad se na njenom ulazu pojavi neželjeni gost — insekt poznat pod nazivom »mrtvoglavac«. A ovakvi »mrtvoglavci«, naročito ovog proleća, vrzmaju se češće na granicama naše zemlje, misleći — uzaludno — da će pokolebati naše ljude u izgradnji socijalizma.

U ranim jutarnjim časovima, 30 maja ove godine, grčki monarhofašisti su iz aviona engleskog porekla bacili bombe na makedonsko selo Skočivir.

Oni koje je američki imperijalizam kupio da terorišu vlastiti narod nisu prezali pred tim da granicu svojih zločina pomere više na sever i da bezobzirno sruče smrt na naša radilišta.

Fašistički zlikovci nisu morali naročito da se muče i traže na geografskoj karti mesta na kojima se pod razvijenom zastavom Partije bije bitka za socijalizam u našoj zemlji. Narod — gospodar u svojoj zemlji, poveo je tu borbu, i ona tutnji širom čitave slobodne zemlje od nezadržljivih juriša u sve veće pobede. Simfonija te gigantske bitke u kojoj se zvuci kompresora slični štektanju mitraljeza mešaju sa brujanjem kamiona i buldožera, ta veličanstvena poema rada u kojoj su najlepši stihovi naši ljudi, svesni i požrtvovani graditelji socijalizma, izaziva u fašističkim glavama panične asocijacije, mrsi im zločinačke planove i sebične račune jer znaju da ona neodoljivo i kao poziv odjekuje u duši susednog grčkog naroda koji se predano bori za svoje konačno oslobođenje, da kao i jugoslovenski narodi jednom za svagda ovlada svojom sudbinom i odredi joj pravi ljudski smer.

Jačanje naše zemlje, prirodno, ne ide u račun zločincima i profesionalnim ubicama. Njima nije u interesu da naši radni ljudi ovladaju stihijom Crne Reke i isuše pedeset hiljada hektara močvarne zemlje. Otuda nije slučajno što je grčki avion u niskom letu mitraljeskim rafalom pucao u radnike koji rade na melioraciji, u stanovnike Skočivira koji, pretežno stočari, imaju svoju seljačku radnu zadrugu. Monarhofašisti sikću od jeda što su trudbenici u našoj zemlji neustrašivi borci za socijalizam, što oni u svakodnevnom radu i borbi, jačaju, postaju čeličniji, prekaljeniji, bodriji i vedriji. Oni ne mogu mirno da gledaju kako se posle jedne izvojevane radne bitke u našoj zemlji ide u druge sa većim iskustvom, većim takmičarskim poletom i oduševljenjem, sa još većim brojem radnih brigada. Oni ne mogu da otrpe činjenicu da je naša domovina danas radilište na kome ne samo građevine rastu u vis, ka suncu, već i ljudi koji su ono najdragocenije čime se naša zemlja ponosi, ljudi koji prave čuda od radnih podviga, takvih u svojoj veličini, po svojim razmerama da se mogu uporediti sa herojskim podvizima naših boraca u ratu protiv fašističkih zavojevača.

Smrt tri naša čoveka, potporučnika Radovana Mandića i vojnika — graničara Hrista Ognjanova i Mata Štefanca, ranila je sve naše narode.

Pre dve godine, prilikom odavanja pošte posmrtnim ostacima zastavnika Miloša Jankovića, naši radni ljudi istupili su sa svojim gnevnim protestima protiv međunarodne reakcije. Od Valandova, gde je bio privremeno sahranjen poginuli Janković, uz kovčeg sa njegovim posmrtnim ostacima bio je neprestano i njegov otac na putu za rodni kraj. Na njegovom tvrdom licu, licu crnogorskog seljaka, ni u jednoj bori koje je izbrazdao mučni život, nisam, za sve vreme puta, ni jednog jedinog časa mogao da primetim neki vidljivi trag bola, bol koji bi se odrazio u reljefu fizionomije i izlio makar u jednu suzu iz bistrog oka. Očigledno je, međutim, bilo da se stari otac savlađuje, da guši u samom sebi, negde u dubinama svog bića, naviranje suza. Na polasku iz Valandova on je imao toliko snage, divne snage, da se potresnim i nezaboravnim rečima oprosti sa meštanima i da im se toplo zahvali za bukete i vence kojima su iskitili odar njegovog sina. Sav bol i svu žalost za sinom, na divljenje svih, on je pretopio u britke reči, u protest protivu svetskog imperijalizma i potpaljivača novog rata. U tom trenutku, pomislio sam: samo takav otac i mogao je da ima hrabrog sina, samo takav sin zaslužio je da ima tako hrabrog oca...

Eto, isto tako kao što je otac Miloša Jankovića žalio za svojim poginulim sinom, ne suzama već svesnim i plemenitim gnevom žale naši narodi svoje najbolje sinove pale na braniku domovine.

Dočekujući i ispraćajući posmrtne ostatke potporučnika Mandića i graničara Štefanca, naši radni ljudi izrazili su na masovnim mitinzima svoj protest protiv potpaljivača novog rata. Transparenti nošeni na ovim mitinzima ispisani su krvlju graničara koji su pali na braniku svoje domovine. Zločin koji su imperijalisti izvršili kod Skočivira desio se u isto vreme kad razni Enveri i Rakoši matematikom zločinačkih provokacija na granicama naše zemlje pokušavaju da rešavaju svoje informbirovske jednačine. Strašna istina u svemu tome je da mitraljeska muzika ok. naših granica, kojom informbirovske poglavice prate izgradnju socijalizma u našoj zemlji, još više ohrabruje međunarodnu reakciju na grubo gaženje međunarodnog prava, na nasilno nadletanje naših granica, na sve drskije vršenje kriminala.

Nemoguće je pretpostaviti da u svojoj ma koliko borniranoj informbirovskoj pameti budimpeštanske i tiranske delije ne znaju čemu služe i kuda vode provokacije koje insceniraju na našim granicama, na koga za sve to pada odgovornost.

Desilo se da su grčki monarhofašisti bombardovali jedno mirno selo u našoj zemlji. Da li su zvanični pretstavnici u SSSR-u i zemljama narodne demokratije, koji inače stalno trube o tome da su prijatelji naših naroda, podigli ma i jedan glas protesta protivu ovog flagrantnog nasilja izvršenog na teritoriji naše zemlje? Nisu. Da li je štampa u tim zemljama sa kojima imamo paktove o uzajamnoj pomoći makar i zabeležila ovaj nasrtaj imperijalista na demokratski front? Ni to. A sve to, pored ostalog i zbog toga što i ovaj događaj, kao i čitava politika Jugoslavije, demantuju njihovo tvrđenje o prelasku Jugoslavije u imperijalistički tabor. I ne samo da nisu učinili što je trebalo učiniti, već naprotiv, još odmah, koliko sutradan, mađarski granični organi prešli su na našu teritoriju i mašinkama osuli paljbu po vojnicima naše Armije.

Od ovakvog stava SSSR-a i zemalja narodne demokratije prema našoj zemlji trpi ogromnu štetu čitav međunarodni pokret radničke klase, front mira i demokratije, a izvlače koristi imperijalizam i ratni huškači koji, pored ostalih mera, vrebaju svaku priliku da zabiju klin među demokratske zemlje.

SPOMENIK

Exegi monumentum

Lep spomenik sem si zgradil, a ne z rokami:
do njega se ne bo zarasla pot nikdar;
in više se z glavó uporno pnè nad nami
kot oni, ki ima ga car.

Ne, ves ne bom umrl! Telo segnije v jami,
a v pesnih bo moj duh preživel mnogo let —
in slaven bom ostal, dokler bo pod zvezdámi
prepeval le en sam poet.

Po vsej Rusiji glas razširit se o meni,
in slednji jezik v njej me cenil bo in bral:
Finec in vnuk Slovan, Tungúz neukročèni,
Kalmik iz step me bo poznal.

In dolgo me moj rod ljubeče bo pozdravljal,
ker sem svobodno pel v okrutnih dneh verig,
ker s svojo pesmijo dobroto sem proslavljal,
in padlim bil sem priprošnjik.

O muza, naj boga povelje ti bo sveto,
na slavo nič ne daj, ne plaši se zamer,
sprejemaj mirno vse, pohvalo in kleveto,
in pusti s tepci vsak prepir!

(1836)

Preveo Mile KLOPČIĆ

ALEKSANDAR PUŠKIN

Radovan LALIĆ

6 juna ove godine navršilo se sto pedeset godina od rođenja genijalnog ruskog pesnika Aleksandra Sergejevića Puškina. To je veliki datum u istoriji ruske književnosti i ruske kulture. Ime A. Puškina obeležava novu epohu u istoriji ruskog književnog i kulturnog stvaranja. S Puškinovom pojavom ruska književnost definitivno se oslobađa stranih uticaja, zavisnosti od zapadnoevropske kulture i polazi svojim samostalnim putem. Delo A. Puškina pretstavlja u ruskoj književnosti odlučan preokret u pravcu realističkog odražavanja društvene stvarnosti u svoj njenoj raznolikosti i složenosti. Tek sa A. Puškinom ruska književnost uvrščuje se u red velikih svetskih književnosti.

Umetničko stvaranje A. Puškina, bujni razvitak njegovog genija uslovljeni su društvenim zbivanjima u Rusiji u toku prvih decenija devetnaestog veka, porastom novih, naprednih snaga u krilu ruskog feudalnog društva: Porast tih novih snaga izazvan je krizom feudalnog društva, razvitkom kapitalizma u Rusiji na kraju XVIII i u početku XIX veka. Podrivajući ekonomiku feudalne Rusije i izazivajući pomeranje u društvenim odnosima, kapitalizam je izazvao truljenje čitavog feudalnog društvenog sistema u Rusiji, što je kasnije neminovno dovelo do radikalne promene u strukturi ruskog društva — do ukidanja kmetstva i uvođenja kapitalističkog poretka.

Na bazi tog raspadanja feudalnog društva i jačanja novih snaga u njemu razvio se politički pokret, poznat pod imenom dekabrističkog pokreta, koji izražava težnje tih novih društvenih snaga. To je pokret plamića-revolucionara, kako ih je nazvao V. I. Lenjin, ali to je demokratski pokret, njegova je sadržina buržoaskodemokratska, ma da su njegovi pretstavnici poteklí većinom iz redova napredne plemičke inteligencije. Ponikavši iz ruskih uslova, iz ruske društvene stvarnosti, ovaj pokret se dalje razvijao i jačao pod uticajem zapadnoevropskih ideja, ideja Francuske revolucije. Taj uticaj se naročito pojačao posle pobede nad Napoleonom, kada su mladi ruski intelektualci iz redova plemstva, prolazeći kao oficiri ruske vojske kroz zemlje zapadne Evrope, došli u dodir sa zapadnom kulturom i upoznali se sa tekovinama modernog demokratskog pokreta na Zapadu. Demokratski pokret u Rusiji dostigao je svoj vrhunac u decembarskom ustanku 1825 godine. Ustanak nije uspeo i nije ni mogao uspeti jer je krug njegovih učesnika bio suviše uzak. Ali on pretstavlja vrlo krupan događaj u istoriji ruskog naroda. On je obeležio prvu etapu u ruskom revolucionarnom pokretu, u borbi ruskog naroda za oslobođenje ispod jarma feudalizma i samodržavlja.

Sa narastanjem novih društvenih snaga u Rusiji nastaju, pod uticajem tih snaga, značajne promene i u ruskoj književnosti i kulturi uopšte. Sa truljenjem feudalnog društva odlazi u prošlost i njegova kultura, izumire klasicistička književnost, koja je pretstavljala umetnički odraz ruskog feudalnog društva u periodu kada je ono bilo na vrhuncu svoje snage. Na kraju XVIII i u početku XIX veka pojavljuje se u ruskoj književnosti težnja da se na život i društvo gleda realnije, da se stvarnost prikazuje sa više kritičnosti. U književnosti se razvijaju realistički elementi, oni rastu i čak počinju da prevlađuju u njoj. Realističkih elemenata bilo je i u ruskoj književnosti XVIII veka; oni su naročito izraziti u Fonvizinovim komedijama. Među piscima neposredno pre Puškina koji su dublje zagledali u stvarnost feudalne Rusije naročito se ističu basnopisac Krilov i znameniti komediograf Gribojedov.

Ali pravi pretstavnik ruskog realizma, pravi osnivač nove ruske književnosti jeste Aleksandar Puškin.

Rođen u Moskvi, u plemićkoj porodici, Puškin je od ranog detinstva bio okružen ljudima koji se bave književnošću. Njegov otac voleo je književnost i sam se bavio pisanjem stihova. Puškinov stric, Vasilije Puškin, bio je poznat pesnik u svoje vreme. U kuću Puškinovih roditelja dolazili su istaknuti književnici onoga vremena. Budući pesnik, još kao vrlo mlad dečak, pročitao je mnogo knjiga, koje je našao u bogatoj biblioteci svoga oca. Međutim, on u kući svojih roditelja, koji su bili prilično lakomisleni ljudi, nije dobio neko naročito brižljivo vaspitanje. Kad mu je bilo dvanaest godina, roditelji su ga poslali na školovanje u Petrograd, u Carskoselski licej. Taj licej, koji je bio baš u to vreme otvoren sa ciljem da se u njemu školuju budući visoki državni funkcioneri, odigrao je važnu ulogu u životu A. Puškina.

Namenjen deci iz aristokratskih krugova i sinovima najstarijih plemićkih porodica, Carskoselski licej bio je odlično organizovan. Za ovu školu odabrani su najspremniji i najiskusniji nastavnici. Pitomci su imali prilike u njoj da se upoznaju sa najvišim tekovinama evropske kulture. Puškinovo interesovanje za književnost u liceju se još više produbilo. Prateći naročito pažljivo predavanje profesora književnosti, on je i dalje mnogo čitao, i sam je počeo pisati stihove. Kao dečak od petnaest godina objavio je svoju prvu pesmu u onda poznatom časopisu »Vesnik Evrope«. Zajedno sa svojim drugovima, od kojih su neki kasnije postali takođe poznati pesnici, Puškin je u liceju uređivao rukopisni časopis »Licejski mudrac«. Njegov pesnički talent bio je vrlo brzo primećen. Na licejskoj svečanosti 1815 godine, na kojoj je prisustvovao stari i veoma cenjeni ruski pesnik Deržavin, Puškin je čitao svoju pesmu »Uspomene u Carskom Selu«. Stari Deržavin sa uzbuđenjem je slušao stihove mladog pesnika i prorekao mu je veliku budućnost.

Događaji 1812 godine — Napoleonova najezda na Rusiju — potresli su čitavu rusku zemlju. Licejska omladina najživlje je reagirala na te događaje. Oni kod Puškina i njegovih drugova nisu izazvali samo patriotsko oduševljenje, nego su ih primorali, kao i sve napredne ljude u Rusiji, da razmišljaju o sudbini svoga naroda, o položaju u kome su se nalazile ruske radne mase, u prvom redu seljaci. Licejci su nesumnjivo imali veza sa naprednim ljudima i pretstavnicima tajnih revolucionarnih društava. Puškin se još u liceju upoznao sa Petrom Čaadajevom, jednim od onih ljudi u Rusiji koji su tražili izlaza iz atmosfere tiranije i varvarstva. U književnom pogledu Puškin se brzo oslobađa klasicističkog uticaja, koji se u njegovoj mladalačkoj poeziji ogledao u izboru tema i u rečniku, i približava se pretstavnicima novog, antiklasicističkog pravca u književnosti. Na završetku svoga školovanja u liceju Puškin je postao član književnog društva »Arzamas«.

A. S. Puškin

Završivši licej 1817 godine, Puškin se još više približuje pretstavnicima demokratskog pokreta. On postaje član društva »Zelena lampa«, koje je u stvari bilo legalna književna organizacija tajnog društva dekabrista. U to vreme padaju najpoznatije Puškinove pesme uperene protiv samodržavlja i kmetstva. Tada je napisao odu »Sloboda«, u kojoj izražava svoja demokratska shvatanja. U pesmi »Selo«, u kojoj je data mračna slika ugnjetavanja ruskih seljaka od strane plemstva, protest protiv obesprav ljenosti naroda zvuči još oštrije. Puškin je u to vreme pun borbenosti i vere u oslobođenje naroda. U jednoj pesmi, posvećenoj Čaadajevu, on kaže:

Товарищ, верь: взойдет она,
Звезда пленительного счастья,
Россия вспрямет ото сна,
И на обломках самовластья
Напишут наши имена!

(»Veruj druže:, rodiće se zvezda čarobne sreće, Rusija će se prenuti iz sna i na ruševinama samovlašća biće napisana naša imena«). U nizu pesama i epigrama Puškin ismeva i žigoše cara Aleksandra I, njegovog ministra Arakčejeva, mitropolita Fotija i druge pretstavnike carskog apsolutizma. Puškin se onda još nije bio oslobodio izvesnih iluzija u pogledu carske vlasti i monarhije. Ali, uprkos tim iluzijama, Puškinovi stihovi imali su ogroman značaj. Oni su vršili veliki ideološki uticaj, udarajući po feudalnom društvenom sistemu i po samodržavlju. Dekabristi su ih upotrebljavali kao izvanredno uspešno agitaciono i propagandno sredstvo.

Puškinove pesme, umnožavane i širene u rukopisu, nisu ostale nepoznate vlastima. Puškin je imao da zahvali samo svojim prijateljima što je spasen od progonstva u Sibir. Ali progonstvo ipak nije izbegao, samo nije prognan u Sibir, već na jug Rusije. Tamo — na Krimu, u Kišinjevu, Odesi i drugim mestima — on je proveo nekoliko godina, od 1802 do 1824. Carske vlasti nigde nisu bile zadovoljne pesnikovim držanjem, i Puškin je sa juga Rusije upućen na imanje svoga oca, u selo Mihajlovsko kod Pskova, i stavljen pod najstrožiji nadzor. Kasnije mu je dozvoljeno da boravi u Moskvi i Petrogradu. Ali se do kraja svog života nije mogao osloboditi nadzora policije i tutorstva ministra unutrašnjih poslova i lično cara Nikolaja I. Nikolaj I hteo je da iskoristi velikog pesnika kao sredstvo za proslavljanje carske vlasti i monarhije, ali Puškin nije podlegao nikakvom pritisku niti obećanjima i do kraja svog života ostao je veran svojim ubeđenjima. Ali carska kamarila nije trpela uporne i čvrste karaktere. Oko Puškina, kome je car na uvredljiv način nametnuo titulu kamer-junkera, počele su da se pletu, na dvoru i u aristokratskim krugovima, najgnusnije intrige, koje su se završile pesnikovom smrću. Godine 1837 Puškin je poginuo u dvoboju sa carskim oficirom Dantesom. Faktički, avanturist Dantes bio je samo oruđe u rukama carske kamarile, koja je htela po svaku cenu da uništi slobodoumnog i nesalomljivog pesnika.

Iako je poginuo relativno mlad, u doba kad je bio na vrhuncu umetničkog stvaranja, Puškin je uradio vrlo mnogo. Njegov talent brzo se razvio i procvetao, dajući sve savršenije i zrelije plodove. Svaku njegovu pesmu, svako njegovo književno delo i široka čitalačka publika i napredni književni krugovi primali su sa najvećim oduševljenjem. Odmah na početku svoje književne delatnosti Puškin se pokazao kao pesnik koji i u književnim i u ideološkim pitanjima ima svoj određen stav, kao stvaralac koji ide svojim samostalnim putem. Prvo Puškinovo književno delo jeste poema „Ruslan i Ljudmila". Čitalačka publika primila je ovo delo sa ushićenjem, ali ono je naišlo na vrlo oštru osudu konzervativne kritike. I to je razumljivo: ovo delo odlikuje se realističnošću slika, obiljem narodnih elemenata, jednostavnim razgovornim jezikom. Kad se ovome doda ironičan ton, onda je razumljivo što konzervativni kritičari nisu mogli pohvalno govoriti o „Ruslanu i Ljudmili"; sve je to bilo u suprotnosti sa njihovim shvatanjem poezije. Međutim, upravo te nove crte Puškinove poeme oduševile su ruske čitaoce.

Za vreme svog boravka na jugu Rusije Puškin je napisao niz novih poema: »Kavkaski zarobljenik«, »Bahčisarajski šedrvan«, »Braća razbojnici«, »Cigani«. U ovo vreme Puškin se mnogo bavio čitanjem i izučavanjem dela velikog engleskog demokratskog pesnika Bajrona. Pomenute poeme odražavaju Bajronov uticaj. Taj uticaj ogleda se kod Puškina u prikazivanju ličnosti koje se guše u atmosferi savremenog društva i beže iz civilizovanog sveta među primitivna plemena. Tzv. bajronovske poeme pretstavljaju u književnosti protest slobodnog čoveka protiv okova savremenog buržoaskog odnosno feudalnog društva. Međutim, iako je u ovim poemama Bajronov uticaj nesumnjiv, Puškin se i u njima pokazao kao originalan stvaralac. To se naročito ogleda u poemi »Cigani«, u kojoj autor pokazuje duboko poznavanje života. Veliki ruski pesnik uvideo je da u borbi protiv tiranije ne treba tražiti izlaza u ruscovskoj utopiji.

Boraveći u selu Mihajlovskom, Puškin je napisao istorisku tragediju »Boris Godunov«. To je književno delo koje pokazuje punu zrelost svoga autora. »Boris Godunov ima ogroman značaj za razvitak ruske drame. Stvorena na istoriskom materijalu iz vremena građanskog rata i poljske intervencije u Rusiji na početku XVII veka, ova drama je realistička i po autorovim pogledima na istoriju i po književnom metodu kojim je rađena. »Boris Godunov« nema ničeg zajedničkog sa dotadašnjom pseudoklasičnom ili sentimentalnom tragedijom u ruskoj književnosti. Puškin nastoji da u svojoj tragediji da realistički, šekspirovski prikazane ličnosti. Na jednom mestu on kaže: »Kod Molijera tvrdica je tvrdica i ništa više, a kod Šekspira je Šajlok škrt, dovitljiv, osvetoljubiv, duhovit, dobar otac«. »Boris Godunov« rađen je upravo po tom principu. Puškinovi karakteri u ovoj tragediji nisu apstraktne personifikacije izvesnih ljudskih svojstava, kao što je to bio često slučaj u klasicističkoj drami, već živi ljudi, čije se tipične osobine ispoljavaju u društvenoj sredini u kojoj žive i kreću se.

Kapitalno delo A. Puškina jeste roman u stihovima »Evgenije Onjegin«. Na ovom delu Puškin je radio oko devet godina. Ono je plod ozbiljnih stvaralačkih napora, dugotrajnog rada i zrelog razmišljanja. »Evgenije Onjegin« je realistički roman, koji daje široku sliku feudalne Rusije u toku prvih decenija XIX veka. U njemu se slika i prestoničko aristokratsko društvo, i provincisko plemstvo, i život seljaka. Osnovni likovi dela jesu razočarani »suvišni čovek« Onjegin, koji ne može da nađe mesto u životu, i obična ruska devojka Tatjana Larina, kojoj je društvo upropastilo život, ali nije uspelo da slomi ponos

(Nastavak na trećoj strani)

Y.6 7.11.49

Poruka budućem historičaru

Ervin ŠINKO

Kako slušam raznorazne radio emisije »za Jugoslaviju«, sve češće se sjećam onog oca Feraponta, koji je opsednut manijom da se u svakom kutiću kriju mali i veliki đavoli. Nitko ih ne vidi osim njega, i zato je on pozvan da te zle duhove raskrinkava i istjera.

Otac Ferapont ne zna mirnim glasom govoriti, uvijek je uzrujan, psuje i viče kao u ekstazi, i nastoji da zarazi cijeli svijet fantomima svoje bolesne i ogorčene mašte.

Kod Dostojevskoga taj je ortodoksni svetac stanovnik samostana. Danas se on udomaćio u raznoraznim radiostanicama, pogled mu je uperen na Jugoslaviju, bijesno viče i psuje i hoće da istjera đavla koji se zove čas »trockizam«, čas »buharinizam«, čas kombinacija obadvaju. Prilikom tih egsorcizacija retko da se zaboravlja atribut »nacionalistički«, i naravno nikad ne zaboravljaju na bratske, nježne riječi kao što su »banda«, »izdajnici« i slične. I sve to u brzini za spas naše griješne duše.

Siromah Otac Ferapont! On je vjerovao u đavla, više u đavla nego u boga. Ali kako je s ovim današnjim Ferapontima pred mikrofonom? U što oni vjeruju i čega se oni boje? Jer je jasno, da se oni boje, inače ne bi toliko zvučno bjesnili. Šta će biti sa svim tim egsorcizatorima, kada se ispostavi jednom da nisu ni vjerovali u đavla i da su baš zato digli dan za danom takvu galamu?

Oni bi htjeli postići da drugi vjeruju.

Šta se tu može? Da svečano objavimo, kako kod nas takvih đavola nema? Pa to je bezbroj puta učinjeno. Ali oni, naravno, moraju da viču: vidite đavla koji ne će da prizna, sada je sigurno da postoji.

Dakle šta da se radi? Upravo ono što stvarno radimo. Odano, mirno i samosvijesno nastaviti naš veliki posao, dalje graditi novu zemlju, novi život koji se zove socijalizam. Na kraju krajeva oči su ipak zato tu, da vide. Što oči mogu vidjeti i ruke opipati, ipak uvjerljivije govori nego sve trube svih oceva Feraponta. Ne, trubama se ne daju rušiti zidovi koji su solidno sagrađeni. A ovi naši, bogami, jesu. Milijun sedam sto hiljada mrtvih, to ipak nije sitnica. Njihovim kostima i krvlju je sagrađen temelj te zgrade. I s njima zajedno smo sagradili još nešto: dušu, svijest, smjelu, revolucionarnu samosvijest onih naroda koji sačinjavaju tu FNRJ. Ni takva duša, ni takva revolucionarna samosvijest nije sitnica. Nekima se čini da je sitnica? Naučit će da nije.

Kod nas se radi kao da se nije ništa dogodilo. Naš život je dobio novu patetiku. Ona se ne ispoljava u frazama nego u prkosnoj i mirnoj odlučnosti, s kojom se nastavlja rad. Ne samo u tvornicama i na poljima. Ni u našem kulturnom životu se ne može otkriti ni najmanji znak da bi se ma šta promijenilo ili poremetilo. Jedina je promjena, da još više volimo što smo uvijek voljeli: revolucionarnu solidarnost, poštenje, istinu. I da je osjećaj odgovornosti još veći, da su naši zahtjevi prema idejnoj čistoti još porasli. Više nego ikad svijesni smo toga da je ono što se tu u ovoj zemlji stvara — stvaranje historije i da je borba te zemlje historijska borba. Zbog toga su oni koji su se nadali da će uspjeti dovesti tu zemlju, zemlju revolucije i proleterske vjernosti, do nekakvog Koriolanskog samoubilačkog ogorčenja, doživjeli razočaranje.

★

Ja volim da zamišljam kako će historičar, recimo, nakon pedeset godina, naravno savjestan historičar — nakon pedeset godina valjda ne će biti drugih — savjesno proučavati arhive, novine, časopise, službene i neslužbene dokumente naših dana, da bi stvorio sebi istinitu sliku i da bi mogao na temelju te istinite slike suditi o stremljenjima, sukobima i borbi naših dana. On će pročitati i »historijsku« Rezoluciju Informbiroa i morat će, siromah, pročitati i sve te ferapontovske psovke i kletve, upućene preko raznih listića, biltena, članaka i »naučnih« rasprava na adresu Titove Jugoslavije.

Volim da zamišljam tog budućeg historičara kao neumornog. Bez ikakve zluradosti savjetujem njemu iz daljine od pedeset godina, da temeljito proučava tu jedinstvenu »literaturu« koja se odnosi na ekskomunikaciju Jugoslavije.

Kada se taj moj budući historičar bude nasitio tom lektirom, on, kao nepristrasan čovjek, morat će se baviti proučavanjem toga šta je stvarno radila, šta je stvarno štampala, šta je stvarno napravila, stvarno izvršila ta ekskomunicirana FNRJ. On naravno ne će moći zauzeti stav naših suvremenih »spasilaca«, koji odbijaju da dolaze ovamo ili da šalju ovamo stotine i stotine radničkih delegacija, koje bi se mogle uvjeriti vlastitim očima o pravcu svih naših nastojanja i napora, o čitavoj našoj stvarnosti.

Historičar će ustanoviti, da u prvoj godini Rezolucije Informbiroa, u prvoj godini svoga »prelaza u imperijalistički tabor«. Jugoslavija ni jedan jedini put nije zauzimala drugi stav prema imperijalističkim zemljama, nego što je zauzimao Sovjetski Savez i narodne demokracije.

Historičar će ustanoviti, da u toj prvoj godini Rezolucije Informbiroa, u prvoj godini svoga »izrođivanja u buržoaski nacionalizam«, Jugoslavija je stvorila više zadruga nego sve ostale neizrođene, pravovjerne narodne demokracije zajedno.

Historičar će ustanoviti da u toj prvoj godini Rezolucije Informbiroa, u prvoj godini svoga »antisovjetskog i antimarksističkog skretanja«, Jugoslavija je imala hiljade i desetine hiljada kružoka, u kojima su se ljudi sastali da čitaju klasike marksizma-lenjinizma i da što temeljitije nauče marksistički-lenjinistički boriti se, raditi i misliti.

Na osnovu takvih, točno utvrđenih činjenica budući historičar će stajati pred alternativom: ili vjerovati da je Rezolucija Informbiroa tačno pogodila namjere rukovodilaca FNRJ, pa će onda morati zaključiti da su ti rukovodioci FNRJ bili besprimjerno nespretni u ostvarivanju svojih kobnih kontrarevolucionarnih, izdajničkih, antisovjetskih itd. namjera, jer, evo, zemlja je išla, zemlju su vodili sasvim suprotnim putem, putem socijalističke Petoljetke, putem temeljite izgradnje socijalizma; ili vjerovati to, da su »historijska« Rezolucija Informbiroa i sve što joj je slijedilo bezprimjerni dokumenti svjesne neistinitosti, dokumenti pokušaja organizirati laž, stvarati lažima takvu golemu i gustu mrežu, koja bi imala pokriti pred očima ostalog svijeta istinu čitave jedne slobodne zemlje.

Ili-ili, treće mogućnosti nema.

Stavljen pred takvu alternativu, budući historičar će se jedva kolebati u svome sudu. Rukovodioci FNRJ, nazvani titovcima, bili su ti isti ljudi koji su organizirali narodno-oslobodilački rat. Oni su bili ti isti, koji su doveli do kraja narodnu revoluciju, koji su prvi stvorili novi oblik diktature proletarijata, narodnu demokraciju. Ljudi su dakle koji držeći kormilo, uvijek idu upravo u pravcu za koji su se odlučili. Budući da je prva godina Rezolucije Informbiroa treća godina Petogodišnjeg plana, budući dakle da je prva godina Rezolucije godina najvećih napora i najvećih uspjeha u izgradnji socijalizma u FNRJ, historičar budućnosti morat će doći do zaključka da je FNRJ izgradila socijalizam ne unatoč izdajničkih strasti rukovodioca FNRJ, nego da je izgradila zato što su rukovodioci FNRJ bili stvarno ljudi naročita kova, ljudi koji znaju da ostaju vjerni svome uvjerenju i svojim zadacima, ciljevima revolucije i internacionalizmu i tada, kada su to im toliko otežavali baš oni koji bi im morali najviše pomoći, da se još više otežavati ne bi ni moglo.

A budući historičar ne mora biti ni genijalan, samo čovjek zdravog razuma, i on će uvidjeti i to, da rukovodioci, koji su u takvim okolnostima postigli ono što je tu postignuto, nisu bili veliki ali usamljeni pojedinci, nego, da su utjelovili vojiu i težnje revolucionarne klase, dušu i snagu naroda, koji se svojom revolucionarnom borbom uzdigao na iznimno visoki stepen političke svijesti.

Predviđam ipak komplikaciju koja će malo zbuniti moga historičara. Pretpostavljam, da će početi svoja istraživanja proučavanjem informbirovskih ferepontijada. Očima moje duše vidim kako jednom rukom drži tešku glavu a drugom lista, lista i lista. Ogromna masa novina, letaka i brošura na pisaćem stolu, on strpljivo sjedi i čita — i ne nalazi ono što traži. Naime prema tim »dokumentima« u Titovoj Jugoslaviji se nitša drugo ne događa, u njoj nitko ničim drugim nije zauzet osim da kuje nacionalističke zavjere protiv internacionalizma i osim da izmišlja razne hiperlukave smicalice za prelaz u tabor imperijalista. Radne brigade, potpuna likvidacija privatne trgovine nakon nacionalizacije privrede i kolektivizacija jedne petine obra ive zemlje, koja je u trećoj godini prvog Petogodišnjeg plana već radna zadruga — o tome se nešto saznaje iz tih »dokumenata«, ali kao o nekom avanturističkom i originalnom načinu laskanja imperialistima.

Istina, historičar će naći u tim informferapontovskim izvorima vijesti o još jednoj karakteristici FNRJ. To su vijesti o janičarima, o njihovom teroru, koji je takovih razmjera, da jao onome u FNRJ tko nije kapitalist, kulak ili janičar. Nitko drugi tamo ne diše slobodno; dan i noć zatvaraju, gotovo ništa drugo ne rade nego samo zatvaraju patriote a u prvom redu sve one o kojima se sazna da gaje ma kakve simpatije prema internacionalističkom radničkom pokretu, a posebno prema Sovjetskom Savezu.

Historičar će uzalud tražiti druge tragove života. Postojale su međunarodne konferencije, Kongresi, na njima ni traga od FNRJ — i ne samo da na njima nema FNRJ, nego nema FNRJ ni na nevinim međunarodnim športskim priredbama. Da li uopće živi i od čega živi takva zemlja? Osim toga što su terorizirali narod i kovali zavjere a usput grozničavo rasprodavali zemlju imperijalistima — morali su i tamo nešto proizvoditi da bi mogli živjeti. U životu jednog naroda mora se i nešto drugo dogoditi osim tajnih pregovora a Caldarisom ili Trumanom. Možda su ipak i tamo išla djeca u školu, možda su i tamo štampali knjige, davali su možda i tamo kazališne izvedbe — historičar pita sve to uzalud, o tome ništa više ne može saznati iz te ogromne ferapontovske literature o FNRJ. Ta se zemlja pretvara pred historičarom u neki fantomatični pojam, njegovi stanovnici su također fantomi — fantom i fantomi, koji ništa drugo ne rade, nego samo stalno hrle u zagrljaj imperijalista.

★

Suvišno bi bilo, da iz te neskromne udaljenosti od pola stoljeća govorim budućem historičaru o našoj stvarnoj stvarnosti. Suvišno bi bilo da mu nabrajam te pruge, te puteve, sva ta industrijska postrojenja, zadružne domove, škole, stanbene zgrade koje su tu nikle i tu niču. Suvišno bi bilo da mu govorim o onome što je još ljepše od svih tih vrlo lijepih stvari: o našemu čovjeku, o našim radnim ljudima. Njihova djela, čitava naša FNRJ tu je i ostat će tu i govoriti će uvjerljivije i ljepše i bolje, nego bi mogle riječi.

Više volim da govorim budućem historičaru o relativno sitnim stvarima. Takve relativno sitne stvari ne ulaze u povijest, ali često su dragocjeni podaci za historičara, koji će, kao ovaj moj nastojati da nakon pedeset godina rekonstruira današnji život, duh i raspoloženje naše zemlje.

Radi se ipak o jednom narodu koji je za vrijeme rata dao izvjesne neobično opipljive dokaze da nije bez kičme i kuraže, — ima dakle nešto zagonetno u tome da taj isti narod koji se nije dao uplašiti od čitav Hitlerove evropske tvrđave, ni od mnogobrojnih motoriziranih i nemotoriziranih divizija, kako je to, da ovaj isti narod toliko nemoćno kukavički podnaša teror i izdaju svega onoga, što je tako teško izvojevao?

Ispričat ću malu priču, isječak iz našeg života, iz te prve godine našeg »poznatog prelaza u tabor imperijalista«. Možda će koristiti budućem historičaru. Radi se o Majskom festivalu Narodne omladine Zagrebačkog sveučilišta.

Čini mi se da je zanimljivo saznati kakvim problemima su se borili, kakvim stvarima su se zanimali naši studenti u prvoj godini našeg »poznatog prelaza u imperijalistički tabor«. Moram citirati što sam gore napisao: radili su kao da se nije ništa dogodilo. Program Majskog festivala još nikad nije bio tako bogat i raznovrstan kao u tih jedanaest mjeseci od objavljivanja Rezolucije. Dramske izvedbe, veče vokalne lirike, veče kompozicija studenata, veče komorne muzike, izložba studenata likovne umjetnosti, veče foklora, predavanja naučnih radova studenata svih fakulteta, književno veče, fiskulturni slet — evo programa festivala u glavnim crtama.

Društvo za naučno uzdizanje studenata još na početku školske godine raspisalo je nagradni konkurs za izradbu tema za Majski festival. Kakvi radovi su bili nagrađeni u prvoj godini našeg »prelaza u zagrljaj imperijalista«? Evo ti, moj historičare, naslovi: Uloga FNRJ u borbi za mir i međunarodnu sigurnost; Pitanja jugoslavenskog patriotizma; O rješenju nacionalnog pitanja u Jugoslaviji; Mijenjanjem vanjske sredine mijenjamo prirodu organizma.

Studenti su sve te radove pročitali pred građanstvom u dvorani Narodnog Sveučilišta. Njihovi su kolektivni radovi bili: O nekim novijim istraživanjima kozmičkih zraka; O problematici savremene arhitekture u fazi raspadanja kapitalističkog i stvaranja socijalističkog društva.

Zanimljivo bi bilo nabrajati najmanje naslove svih predavanja studenata tehničkog, farmaceutskog, medicinskog, pravnog, ekonomskog, poljoprivrednog, prirodoslovno-matematičkog, šumarskog i veterinarskog fakulteta. Zanimljivo bi bilo zato, da se dokaže kakvom mirnom ozbiljnošću se sprema naša sveučilišna omladina na veličanstven posao izgradnje socijalizma. Ali ne ću umarati budućeg historičara. Samo spominjem nekoliko u političkom smislu karakterističnih a naučno ozbiljnih radova filozofskog fakulteta: Francuska književnost kod nas od oslobođenja do danas; Radništvo u francuskoj književnosti; Poema »Lenjin« Majakovskog; Pregled književnih časopisa između dva rata.

Na kraju ipak da spomenem još jedno predavanje: Poslijeratno zaoštravanje opće krize kapitalizma i »Maršalov plan«.

Bilo je i književno veče studenata. Ne tvrdim da će pjesme, novele, odlomci romana i drame, koji su tamo pročitani, sigurno obogatiti našu književnost, ali svi su bili sa manje ili više talenta, prožeti duhom borbe za socijalizam.

Da ne bude nesporazum između mene i budućeg historičara: ovaj Majski festival nije bio nekakva ilegalna manifestacija studenata zagrebačkog sveučilišta. Na raznim izvedbama Majskog festivala prisutni su bili rektori, dekan, dapače i najodgovorniji rukovodioci FNRJ, član politbiroa CK KPJ, članovi politbiroa CK KPH, pretsjednik Sabora, članovi vlade Hrvatske, pretstavnici Jugoslavenske Armije i tako dalje.

Majski festival je završen sa maskeradom studenata zagrebačkog sveučilišta. Žalim budućeg historičara što on to ne će moći vidjeti. Kroz maskeradu su studenti na ulicama Zagreba karikirali ratne huškače, imperijaliste i njihovu atomskobombašku mudrost, no nisu pošteđeni bili ni autori informferapontovske radioemisije klevete i psovke.

Maskerada je krenula našim glavnim ulicama, s obje strane s izlozima naših mnogobrojnih knjižara. U tim izlozima osim knjiga naših rukovodilaca, osim domaće beletristike najviše mjesto zauzimaju prijevodi sovjetske književnosti i, u naročito lijepim izdanjima, prijevodi djela Marksa i Engelsa, Lenjina i Staljina. Studenti su nosili natpise raznih novina, u kojima se dan za danom piše da kod nas nema slobode, nema prijateljstva prema Sovjetskom Savezu, nema sovjetskih knjiga, nema duha revolucije, nema i nema i nema...

To je ono, što historičar treba da zna: u jedanaestom mjesecu »historijske« Rezolucije, u jedanaestom mjesecu neobuzdane ferapontijade protiv Titove Jugoslavije i jeremijade nad Titovom Jugoslavijom, glavni grad Narodne Republike Hrvatske, Zagreb se smijao, smijao se zdravo i snažno nad svim onima koji misle da više ne važi što je jednom Staljin poručio sovjetskim književnicima kao najvišu zapovijed: »Pišite istinu«!

Na kraju ove moje poruke budućem historičaru hoću da kažem samo još ovo: znam da će taj budući historičar ipak imati manje težak posao, jer će se napredno čovječanstvo do tada već uvjeriti o istini, i budući historičar će imati samo muke da objasni sebi tu pojavu ferapontijade u međunarodnom radničkom pokretu.

A. S. Puškin
EHO

Štom revne zver zad nekoj srt,
il' trubi rog, il grmi grom,
il' moma pee v tatkov dom,
na sekoj vik
ti v odziv prakaš ronliv zvon
niz topol stih.
Od gromoj loviš tatnež stran,
i glas od buri, zvuk na bran,
i vik na ovčar v časot ran —
i prakaš ti
vo odziv stih vo srce zbran...
Ti, poet si!

Prevel: Srbo IVANOVSKI

BALZAKOVA GODINA

U narednoj godini celi kulturni svet a naročito Francuska slaviće stopedesetu godišnjicu Balzakovog rođenja i stogodišnjicu njegove smrti. U ovoj »Balzakovoj godini« održaće se veliki broj svečanosti u celoj Francuskoj.

Niz ovih komemorativnih svečanosti otpočeo je u Balzakovom rodnom mestu, u Tur-u, sa »Velikom Balzakovom nedeljom«. Povodom ove nedelje otvorena je u gradskoj kući ovoga grada izložba, gde su sakupljene uspomene koje se odnose na Balzaka, na njegovu porodicu i njegove prijatelje. Između ostalog tamo se može videti rekonstrukcija jedne sobe, u kojoj je Balzak živeo za vreme svog boravka u dvorcu Soše. Zatim je otvorena u Umetničkom muzeju istoga grada izložba sa sličnim materijalom, proširenim nekim rukopisima, retkim izdavanjima i ikonografskim materijalom.

Balzakovu uspomenu slavili su meseca maja i u Alansonu, gde su se 14 i 15 maja održali »Balzakovi dani«. Ovoj su svečanosti prisustvovali neki članovi Francuske akademije, Akademije Gonkur, Saveza književnika i drugi. I u Alansonu priređena je izložba.

Najzad na dan Balzakovog rođenja, 20 maja, otvorena je u Parizu izložba sa originalnim dokumentima, slikama crteža, predmetima koji su pripadali Balzaku, rukopisima itd.

U toku idućih meseca održaće se veliki broj sličnih svečanosti širom čitave Francuske od kojih su najznačajniji izložba u Narodnoj biblioteci, otvaranje jednog stalnog Balzakovog muzeja u njegovoj kući u ulice Renoar, i najzad »Balzakovi dani« koji će se održati na Sorboni i završiti sa jednom svečanošću u Pale de Šajo.

PRVA OSTVARENJA RUMUNSKOG FILMA

Prvi pokušaji stvaranja rumunskog filma učinjeni su tek po svršetku rata. Pošto do rata u Rumuniji nije uopšte postojala filmska industrija, trebalo je početi sasvim iz početka. U prvi mah počelo se sa snimanjem filmskih žurnala, a zatim i sa snimanjem kraćih dokumentarnih filmova, kao »Omladinski kongres«, »Kongres intelektualaca« i dr.

Danas se već proizvode i dramatizovani dokumentarni filmovi. Od ovih filmova završeni su: »Grad nikad ne spava« i »Na obali Pruta«. U prvom se prikazuje noćni rad u rumunskoj prestonici a u drugom sve ono što je narodna demokratija stvorila na dosad neobrađenom zemljištu kraj Pruta. U pripremi su još dva velika dokumentarna filma. Jedan obrađuje seljački problem i prikazaće klasnu borbu na selu, a drugi film, »Tačno vreme« ukazaće na ogromnu ekonomsku vrednost vremena u izgradnji novog društva.

Najzad se počelo i sa snimanjem prvog rumunskog umetničkog filma »Odjek u dolini«. Ma da radovi teško napreduju, jer je tehnička oprema mlade rumunske filmske industrije još slaba, ipak se računa da će se do kraja leta završiti.

OKO ČAPLINOVE ŠEZDESETOGODIŠNJICE RODJENJA

Čarli Čaplin navršio je 16 aprila šezdeset godina. Tim povodom napredni francuski filmski kritičari otvorili su ponovno kampanju da se ovogodišnja Nobelova nagrada za mir dodeli velikom filmskom umetniku. To pitanje je još 1926 godine pokrenuo francuski kritičar Lisjen Val. Avgusta prošle godine Francuska asocijacija filmskih kritičara objavila je jedno otvoreno pismo u kome ističe da Čaplinova dela nesumnjivo idu u prilog mira.

Francuski književni list »Le letr fransez« i filmski časopis »L' ekran franse« objavili su članke u kojima se francuski filmski kritičari pridružuju zahtevu da se Čaplinu dodeli Nobelova nagrada za mir. Žorž Sadul, na kraju svog članka pod naslovom »Čarli Čaplin u svojoj šezdesetoj godini treba da dobije Nobelovu nagradu za mir«, potseća na jedan stari francuski stih upućen na adresu Francuske akademije koja u svoje vreme nije htela da primi Molijera za člana Akademije. Stih glasi: »Njegovoj slavi ništa ne fali, a vašoj slavi nedostaje on.« Sadul taj stih sada duhovito pripisuje onima koji uporno odbijaju da Nobelovu nagradu za mir dodele Čaplinu.

U francuskom filmskom časopisu »L' ekran franse« Vladimir Pozner u ime francuskih filmskih radnika takođe iznosi zahtev da se Čaplinu dodeli Nobelova nagrada.

U Americi, međutim, volstritski krugovi otpočeli su sa novom kampanjom protiv Čaplina.

Prema pisanju strane štampe, u Kongresu je nedavno republikanski senator Kain optužio čuvenog filmskog reditelja i glumca zbog »aktivnosti u korist komunista« i zahtevao njegovo proterivanje iz Amerike. Ovaj novi napad na Čaplina dovodi se u vezu sa pozdravima koje je on uputio Svetskom Kongresu pristalica mira u Parizu.

I tako Čaplin, na pragu starosti, posle pedeset i dve godine svoje glumačke aktivnosti i posle trideset i šest godina rada u Holivudu, koji se obilno koristio njegovom slavom da bi stekao svoju, danas stoji pred proterivanjem iz Amerike, kao živi dokaz volstritskog shvatanja demokratije. Ne treba se čuditi ako veliki umetnik koji rugajući se nasilju i njegovim nosiocima, kod publike izaziva suze od smeha ne dobije »maršalizovanu« Nobelovu nagradu za mir.

V. R.

Smrt Petra Jilemnjickog
(1901—1949)

Nedavno, 19 maja, sasvim iznenada, umro je na svojoj dužnosti kulturnog atašea u Moskvi poznati čehoslovački književnik Petar Jilemnjicki. P. Jilemnjicki, osvedočeni prijatelj naših naroda, boravio je kao član Sveslovenskog komiteta 1947/8 godine u našoj zemlji, u Beogradu te je uspomena na njega ostala draga svima onima koji su ga za to vreme upoznali. Naša čitalačka publika upoznala se s njegova dva najpoznatija romana »Neorano polje«, koji je izdala Prosveta prošle godine, i »Komad šećera«, u izdanju Matice hrvatske (1946). Smrt Jilemnjickog je težak gubitak za češku i slovačku književnost, za češki i slovački narod, kojima je on nepodeljeno pripadao. Čitavog života, u svem svom političkom, kulturnom, književnom radu, Jilemnjicki je bio borac za novi i bolji društveni poredak; borba i rad za socijalno oslobođenje čehoslovačkog čoveka daju osnovni ton njegovom književnom delu.

P. Jilemnjicki bio je Čeh koji je pisao slovačkim jezikom; građu i tematiku za svoje pripovetke i romane uzimao je iz slovačkog narodnog života, pa je zato i pisao na slovačkom jeziku. Rođen je u Kišperku, u severoistočnoj Češkoj, 1901 godine, u sitnoburžoaskoj porodici. Posle završene srednje poljoprivredne škole otišao je u Slovačku, gde je još svršio učiteljsku školu i postao učitelj. Služio je najpre u brdovitom najsiromašnijem kraju severozapadne Slovačke, u Kisucama, gde je zemlja tako slaba i posna, da stanovnici s nje moraju da traže hleba po svetu, u ranija vremena kao »drotari«, a u kasnija, kao radnici-iseljenici po Americi i drugim zapadnokapitalističkim zemljama, odnosno u moravsko-ostravskim rudnicima i fabrikama. Posle toga, Jilemnjicki je upoznao život seljaka u južnim krajevima, u ravnici Podunavlja, u »Donjoj zemlji«. I tu je, naročito u doba privredne krize, život poljoprivrednog radnika, sluge i nadničara, i siromašnog seljaka neizdrživo težak, jer ih pritiskuju eksploatacija i konkurencija krupnih zemljoposednika, koji raspolažu tehnički naprednijim i jevtinijim načinom proizvodnje. Slovačka, kavku nam je prikazuje Jilemnjicki, nije zemlja blagostanja i seoske idile, kako ju je nekada slikao, na pr., Martin Kukučin, nego zemlja teškog i mučnog seljačkog života, nezaposlenosti i gladi. Slično kao i u delima naprednih čeških proznih pisaca — Olbrahta, Majerove, Vančure i dr. — vidimo i u delima ovog pisca, u slovačkom okviru, naličje čehoslovačke građanske demokratije između dva rata: stvarna vlast je u rukama vladajuće buržoazije, a radnik i siromašni seljak tavore dane u bedi, zaostalosti, gladi...

Već od svojih prvih reportaža i crtica u malom provincijalnom listu »Istina siromaštva« (1924), koji je sam uređivao, Jilemnjicki načinje socijalnu problematiku slovačkog sela. U to je vreme — zajedno s pesnicima Lacom Novomeskim, Janom Robom Ponjičanom, pripovedačem F. Kraljem — član književne grupe »Dav« (= masa), koja je, s naprednih društvenih pozicija, postavljala književnost i umetnosti borbene društvene i ideološke zadatke. Posle toga je Jilemnjicki proveo dve godine u Sovjetskom Savezu, gde je pratio čehoslovačke iseljenike radnike u Kirgiziju, u Sibir, a zatim je neko vreme studirao na novinarskoj školi u Moskvi. Plod toga boravka je knjiga reportaža »Dve godine u zemlji Sovjeta« (1929). Vrativši se natrag u zemlju Jelemnjicki radi kao komunistički novinar u Moravskoj Ostravi, u tom džinovskom središtu rudnika, željezara, čeličana, fabrika, glavnom oslonca kapitala krupne buržoazije u prvoj Republici. Tu je Jilemnjicki onako dobro upoznao sistem eksploatacije radnika, i snagu i slabosti radničkog pokreta, koje će prikazati u »Neoranom polju«.

Jilemnjicki je počeo s crticama i pripovetkama, da bi uskoro potom prešao na roman. Prvi roman »Pobedonosni pad« (1929) otvara nam pogled na siromašno kisucko selo, ali pisac još ne vidi sve pojave u njihovoj društvenoj uslovljenosti i povezanosti; glavna ličnost romana, seljak Mato, naslikan je s izvesnom dozom lirskog romantizma. Njega ima još i u idućem romanu »Korak tutnji« (1930), s gradjom iz života čeških naseljenika pod kavkaskim planinama. Glavna pak dva romana Jilemnjickog — »Neorano polje« (1932) i »Komad šećera« (1934), prikazuju Slovačku u doba privredne krize, obustave rada u fabrikama i pilanama, otpuštanja radnika i nezaposlenosti, obaranja cena poljoprivrednim proizvodima. U prvom romanu prikazan je odraz krize u siromašnom kisuckom kraju, u drugom, odraz krize među krupnim i sitnim proizvođačima repe. Plan prvog romana obuhvatio je kako bedno i zaostalo planinsko selo — to veliko neobrađeno polje politički i kulturno neorano i mrtvo koje treba b diti i podizati, da bi jednom, socijalno osvešteno, povelo oštru borbu protiv zelenaša-kulaka i njihovih saveznika klerikalaca, — tako i sresku varošicu, koja, u malom, pretstavlja sliku političkih i društvenih prilika u građanskoj Republici. Krupnom kapitalu u Moravskoj Ostravi suprotstavljena je sve jača snaga radničke klase, kojoj pripadaju i proletarizovani seljaci-radnici iz kisuckog sela. Pod rukovodstvom Komunističke partije, nastaje sabijanje u jedan front radnika i siromašnih seljaka, i njihovo kolektivno demonstriranje protiv bede, nezaposlenosti i egzekucija. Osveštени proletarizovani seljaci postaju novi oračі koji će povući prve brazde na neoranom polju slovačkog sela. U drugom romanu »Komad šećera«, takođe se stvara zajednički front radnika zaposlenih u industriji šećera i na poljoprivrednim imanjima, i sitnih proizvođača repe, tako da fabrikanti moraju da ustuknu pred njihovim zajedničkim zahtevima za povećanje radničkih plata i otkupnih cena šećerne repe. Osnova ideja i jednog i drugog romana jeste ukazivanje na snagu kolektivnog nastupa i borbe radnika i siromašnih seljaka.

Roman »Kompas u nama« (1937) prenosi nas jednim svojim delom u Sovjetski Savez, u vreme kad su čehoslovački iseljenici osnovali u kirgijskoj stepi koloniju, izgradili fabrike i kombinate, stvorili nov život, u kome nema eksploatacije i nezaposlenosti. Drugi deo romana prikazuje život radnice, kćeri češkog seljaka-kulaka u kavkaskoj oblasti; treći deo, nezaposlenost ciglarskog radnika u Slovačkoj. Graditelji socijalizma u Kirgijskoj našli su sreću u dalekoj azijskoj stepi; oni su srećni zbog svojih uspeha, svoga stvaralačkog rada, zbog toga što slobodno mogu da razvijaju svoje sposobnosti, um, snagu. U njima nije umrla čežnja za čehoslovačkom domovinom; ali oni ne žele da je vide onakvu kakvu su je ostavili, pod vlašću kapitalista; oni žele da ona postane socijalistička. Takva domovina — za njih je san budućnosti!

Poslednja knjiga Jilemnjickog je »Hronika« (1947), delo o slovačkom ustanku avgusta 1944 god. Pisac nije u njemu učestvovao, jer je bio u koncentracionom logoru u Nemačkoj; ali je ipak živo prikazao odjek ustanka u jednom malom planinskom selu. »Hronika« je logičan nastavak stvaralačke linije P. Jilemnjickog; u ranijim delima prikazana je borba za socijalno oslobođenje, u »Hronici« borba za oslobođenje ispod fašizma, ispod vlasti izdajničke buržoazije, borba za novu Čehoslovačku, s novim ekonomskim i društvenim poretkom. Likovi boraca za takvu Čehoslovačku nalaze se u svim delima Jilemnjickog. On nije samo kritičar starog i preživelog, nego gleda u budućnost, bori se i stvara novo. Zato ime Petra Jilemnjickog ide u isti red s imenima Stanislava Nojmana, Julijusa Fučika, Bedžiha Vaclaveka, prvoboraca za novu socijalističku književnost i umetnost, boraca za socijalističku budućnost češkog i slovačkog naroda.

K. G.

Informbirovski dokaz

— Jasno je da Jugoslavija ima neki ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i sa radnji sa monarhofašistima čim je i oni napadaju na granic

Aleksandar Puškin

(nastavak sa prve strane)

i uprlja čistotu duše. Likovima Onjegina i Tatjane počinje galerija tipičnih likova ruskoga društva koje je dala ruska književnost XIX veka. »Evgenije Onjegin« je tako veran i dubok odraz ruskog društva u prvoj polovini XIX veka, da ga je Bjelinski s pravom nazvao »enciklopedijom ruskog života«. U pogledu jezika i stiha ovo delo obeležava vrhunac Puškinova majstorstva.

Lirika A. Puškina pretstavlja veoma značajnu stranu njegove delatnosti. Ona je odraz duboko proživljenih osećanja i rezultat razmišljanja o društvenoj stvarnosti, o ljudima. Puškinova lirika tesno je povezana sa realnim životom. Kao i u drugim svojm delima, Puškin i u svojoj lirici izražava svoj borbeni stav, svoju mržnju prema svakom nasilju i mračnjaštvu, ma da je ponekad pravio i krupnije greške, na primer, u vezi s poljskim ustankom 1831. Svoj borbeni stav on zadržava i dalje, u svojim kasnijim pesmama, do kraja svoga života. Razume se, bilo je kod njega momenata utučenosti i razočarenja. To je sasvim razumljivo i nije ni moglo drukčije biti u mračnoj eposi Nikolaja I. Takva je, na primer, pesma »Sužanj«. Veseli ton ne bi prističio toj eposi. Međutim, činjenica da Puškin ne pada u očajanje, u beznadežni pesimizam, pokazuje njegovu veru u pobedu zdravih, demokratskih snaga nad mrakom samodržavlja. Posle poraza u decembru 1825, kada su mnogi predašnji prijatelji dekabrista pali duhom, Puškin šalje u Sibir zatočenim dekabristima poslanicu, u kojoj hrabri okovane borce za slobodu: »Teški okovi će pasti, tamnica će se srušiti — i sloboda će vas radosno primiti na ulazu, i braća će vam predati mač«.

Istaknuto mesto u Puškinovu stvaranju zauzima njegova proza. Puškin je napisao niz većih i manjih književnih dela u prozi. »Pripovetke Ivana Petrovića Bjelkina« pretstavljaju zbirku majstorskih novela realističke sadržine. U njima se prikazuje provincijalni život ruskih plemića, život u vojsci, čak život zanatlija u gradu. Najznačajnija po svojoj realističkoj sadržini pripovetka ove zbirke jeste »Nadzornik poštanske stanice«. U toj noveli data je istorija malog čoveka, kome je obesni carski oficir odveo jedinicu ćerku, i nesrećni otac umire od očajanja i bola. Posebno mesto među stvarima Puškinovim zauzima fragment »Istorija sela Gorjuhina«. To je nemilosrdna kritika feudalnog društva, mračna slika ugnjetavanja ruskih kmetova. U nedovršenom romanu »Dubrovski data je takođe slika feudalnih odnosa, slika obesnih spahija i pobune kmetova, iako u delu nisu rasvetljeni socijalni koreni nezadovoljstva seljaka.

Tridesetih godina XIX veka Puškin se bavio proučavanjem seljačke bune Jemeljana Pugačova, i plod tog njegovog rada jesu istorisko delo »Istorija o Pugačovu« i roman »Kapetanova kći. U »Kapetanovoj kćeri« Puškin je dao umetničku sliku Rusije u drugoj polovini XVIII veka — u doba seljačke bune. Tu je prikazan i sam vođa ustanka Pugačov i drugi učesnici tog krupnog istoriskog događaja. Puškin je i Pugačovu pristupio na nov način. Vođa seljačke bune prikazivan je ranije i u istoriskim i u književnim delima kao običan razbojnik. Puškin prikazuje Pugačova kao čoveka sa puno pozitivnih ljudskih osobina, ističe ljubav naroda prema Pugačovu.

Puškinova književna delatnost veoma je široka i raznolika. On je radio u svim književnim oblastima. Smrt ga je prekinula, te nije mogao dovršiti sva započeta dela i ostvariti sve svoje književne zamisli. U jednom kratkom članku nije moguće dotaći se svih njegovih dovršenih i nedovršenih dela. Ovde ćemo pomenuti samo još Puškinovu publicističku delatnost. Zajedno sa pesnikom Deljvigom uređivao je »Književne novine« (»Literaturnaja gazeta«). On je osnovao časopis »Savremenik«, koji je odigrao ogromnu ulogu u ruskoj književnosti u toku sledećih decenija. U ovom časopisu i u drugim časopisima Puškin je napisao niz članaka i beležaka o književnosti i drugim pitanjima. Ti članci pokazuju veliko životno iskustvo, ogromno znanje i fino poznavanje književnosti.

Stvaralaštvo A. Puškina je ogromno i veoma raznoliko. U svojim delima on je uspeo da obuhvati čitavo rusko društvo svoga vremena. U svojim lirskim pesmama, poemama, u velikim delima kao što su »Boris Gogunov« i »Evgenije Onjegin«, u tzv. malim tragedijama, u pripovetkama i romanima — on je uspeo da obuhvati svu problematiku ondašnjeg ruskog društva, svu stvarnost feudalne Rusije, koja je brzim koracima išla ka svojoj propasti. Njegova dela sa istoriskim temama imaju najživlju vezu sa stvarnošću; on i u njima postavlja iste one probleme kao i u delima iz savremenog života. Realističnost njegovog dela ogleda se u tome što on svuda u njma postavlja osnovni problem ruskog društva u XIX veku; problem rušenja feudalizma, problem oslobođenja seljaka. Realističnost Puškinova stvaralaštva ogleda se i u jeziku kojim su pisana njegova dela. Puškin je odbacio sve zastarele nepotrebne elemente iz ruskog književnog jezika, uneo u nj elemente narodnog jezika, demokratizovao ga i učinio pristupačnim za široke narodne mase. Današnji ruski književni jezik — to je u osnovi jezik Aleksandra Puškina.

Puškinov značaj za rusku književnost i kulturu nikad se ne može preceniti. On je osnivač nove ruske književnosti. To je ona velika realistička, napredna i humana književnost koja je ponos i slava ruske kulture, koja pretstavlja ogroman doprinos svetskoj kulturi. To je ona visoko umetnička i, visoko idejna književnost koja se uvek borila za sreću čovekovu, za sreću naroda i čovečanstva. To je ona književnost koja je u sebi ovaplotila najplemenitije crte ruskog nacionalnog karaktera, koja je služila i služi za ugled svim istinskim književnim stvaraocima. Zato ime Aleksandra Puškina spada među najveća književna imena sveta.

PUŠKINOVA DELA U SRPSKIM PREVODIMA I PREPEVIMA

Puškinova dela prevođena su (ili prepevana u originalnom tekstu) po srpskim listovima i časopisima još za njegova života. Otada do danas može se nabrojati preko pet stotina prevoda i prepeva. Jedna ista pesma ili priča prevođena je po nekoliko puta, jer su gotovo svi srpski časopisi a i mnogi dnevni listovi donosili prevode iz Puškina. Detaljna bibliografija tih prevoda ispunila bi jednu celu knjižicu.

Zbog toga ćemo mi ovde pomenuti samo važnije prevode ili prepeve koji su objavljeni posebno u knjigama i brošurama.

Prvo Puškinovo delo na srpskom jeziku u posebnoj knjizi izišlo je ravno pre sto godina u Beogradu. To je »Kapetanova ćerka« koju je u državnoj štampariji štampao starom ćirilicom Miloš Popović, brat Đure Daničića. To je uopšte prva posebno objavljena Puškinova knjiga kod Južnih Slovena.

Navodimo dalja izdanja, ne ulazeći sada u kvalitet prevoda: KAVKASKI ROB Aleksandara Puškina. Spjev. Preveo Stojan Novaković, Beograd, 1863. »DUBROVSKI«. S ruskog jezika preveo i predgovor napisao Milutin Stokić, đakon Saborne beogradske crkve. U Beogradu 1864.

»JEVDJENIJE ONJEGIN«. Roman u stihovima. Preveo Rista J. Odavić. Beograd 1899.

»KAPETANOVA ĆERKA«. Pripovjetka. Preveo s ruskog i predgovor napisao Dušan M. Radović. Izdanje knjižare Vladimira M. Radovića. Mostar 1896.

»ARAPIN PETRA VELIKOG«. Izdanje knjižare Antonija P. Đorđevića. Beograd, (bez imena prevodioćeva, Mite Jankovića — Robespjera koji se nije smeo potpisati zato što je knjiga objavljena posle atentata, te Janković kao opozicioni novinar nije želeo da obraća na sebe pažnju vlasti.)

A. S. PUŠKIN: »Skaske«. Preveo i predgovor napisao dr Nikola Đorić, Beograd, 1906. Drugo izdanje 1940 u biblioteci »Novo kolo«.

»DUBROVSKI«. Pripovetka. S ruskog preveo B. V. Vukosavljević. Izdanje knjižare V. Valožića.

»KAPETANOVA KĆI« S ruskog prevela Lj. Z. (Jelena Zrnić). Nova biblioteka br. 1. Beograd 1913 (Ovaj isti prevod prepevala je knjižara »Natošević« u Novom Sadu, 1926, ne označivši prevodioca).

»USPOMENA«. (Ustvari »Upravnik poštanske stanice«). S ruskog S. P. B. Srpska dioničarska štamparija u Sarajevu 1914.

»DUBROVSKIJ«. Preveo s ruskog M. M. Sarajevo 1917.

»PIKOVA DAMA I DRUGE PRIPOVETKE«. Preveo i predgovor napisao M. M. Izdanje I. Đ. Đorđevića. Odabrana biblioteka br. 2 Sarajevo 1918.

»GOSPOĐICA SELJANKA«. S ruskog N. Vukajlović, Jevtina biblioteka ruske literature br. 9. Izdanje Braće Gruzincevih. Beograd — Novi Sad 1920. (Drugo izdanje 1921).

»PUCANJ MEĆAVA«. S ruskog Čiča Vukajlo. Jevtina bibiloteka ruske literature br. 5. Izdanje Braće Gruzincevih. Beograd — Novi Sad 1920. (Drugo izdanje 1921).

»UKOPNIK«. Preveo Mih. M. Vukićević. Jevtina biblioteka ruske literature br. 46. Izdanje Braće Gruzincevih. Beograd — Novi Sad, 1921.

»DAMA PIK«. Prevela Zorka Velimirović. Jevtina biblioteka ruske literature br. 33. Izdanje Braće Gruzincevih. Beograd — Novi Sad 1921 (Dva izdanja iste godine.)

»SKASKE«. O ribaru i ribici u prevodu Jovana Jovanovića Zmaja. — O caru Sultanu i knezu Gvidonu Sultanoviću, nepotpisan prevod Dragutina Kostića.) Dečja knjiga. Izdanje knjižare »Vreme«. Beograd, 1923.

»EVGENIJE ONJEGIN«. Roman u stihovima. Preveo Rista J. Odavić. Savremena biblioteka br. 35. Izdanje »Narodnog dela«. Beograd 1924. Nov. prevod, različan od ranijeg Odavićeva prevoda iz 1893).

»PRIPOVETKE A .S .PUŠKINA«. (Upkopnik, Upravnik stanice, Gospodica seljanka, Metak, Mećava, Pikova dama, Dubrovski, Arapin Petra Velikog.) Preveo i predgovor napisao Stevan Đ. Janjić. Srpska književna zadruga br. 245. Beograd, 1933.

»BJELKINOVE PRIPOVETKE«. Preveo Milivoj Sokolović. Skoplje, 1934.

»POLTAVA«. Preveo Ivan S. Šajković. Helsinki 1935.

»VITEZ TVRDICA«. Preveo Ivan S. Šajković, Helsinki, 1937.

»MOCART I SALIJERI«. Preveo i predgovor napisao Ivan S. Šajković. Helsinki 1937.

»IZ PUŠKINOVE LIRIKE«. Preveo Ivan S. Šajković. Helsinki 1937.

»KAPETANOVA KĆI«. Zlatna knjiga br. 67. Izdanje Izdavačkog i knjižarskog preduzeća Geca Kon A. D. Beograd 1937. (Bez imena prevodioca — Vuka Dragovića.)

»BAJKA O CARU SALTANU I SINU NJEGOVOM SLAVNOM I SILNOM JUNAKU KNEZU GVIDONU SALTANOVIĆU I O PREKRASNOJ CAREVOJ KĆERI LABUDICI«. Preveo s ruskog Božidar Kovačević. Izdanje Zadružnog preduzeća. Beograd, 1946.

»BAJKA O RIBARU I RIBICI«. Preveo s ruskog Božidar Kovačević. Izdanje Zadružnog izdavačkog preduzeća. Beograd. 1946.

»PROZA«. (Arapin Petra Velikog, Pripovetke pokojnog Ivana Petrovića Bjelkina — od izdavača, Metak, Mećava, Pogrebnik, Upravnik poštanske stanice, Gospodica kao seljanka, Dubrovski, Pikova dama, Krđžalija, Egipatske noći, Kapetanova kći). Preveo Božidar Kovačević. Svetski klasici. Izdanje »Kulture« 1947.

»MEĆAVA. UPRAVNIK POŠTANSKE STANICE. PUCANJ«. Preveo Božidar Kovačević. Mala biblioteka br. 17. Izdanje »Prosvete«. Beograd, 1948.

»BAJKA O MRTVOJ CAREVOJ KĆERI I SEDMORICI VITEŽOVA«. Preveo Božidar Kovačević. Izdanje »Prosvete«. Beograd. 1948.

»KRĐZALIJA« (i »MEĆAVA«). Mala biblioteka br. 1. Izdanje »Svjetlosti«. Sarajevo 1949 (Bez imena prevodioca — Božidara Kovačevića).

»PRIPOVETKE«. Preveo Božidar Kovačević. Svetski klasici. Izdanje »Kulture« 1949. (Drugo, Dopunjeno i popravljeno izdanje »Proze« A. S. Puškina iz god. 1947; pored ranije objavljenih priča dodate i dve nove: »Istorija sela Gorjuhina« i »Roslavljev«. Jubilarno, kritičko izdanje svih Puškinovih pripovedaka.)

Ove godine izdavačko preduzeće »Prosveta« objaviće »Borisa Godunova« u prevodu B. Kovačevića, a »Novo pokolenje« izbore Puškinove proze i poezije.

D. B.

A. S. PUŠKIN

Brončani konjanik

(odlomak)

Ja ljubim te, o Petra djelo,
Tvoj strogi, vitki ljubim lik,
I Neve tijek, što hita smjelo,
A granit joj je zaštitnik.
Na ogradama gvozden-šare
I tvojih noći mutni plam,
Bez mjesečine što se žare,
U svom sobičku kada sam,
Bez svjetiljaka čitam, pišem,
I zdanja u snu, sve to tišem,
Kad samo igla tanana
Na Admiralitetu sja.
I, žureći, da snaga tmine
Ne zasjeni nebeski svod,
Za zorom zora hitro sine,
Te kratkoj noći zastre hod.
Ja volim tvoje zime sure
Nepomičan i mrazni čar,
Saonice kad Nevom jure,
A ženskim liščem plane žar.
I sjaj, i šum, i žagor bala
Cvijet mladosti gdje bukti sav,
I šumor pjene iz bokala.
I vrelog punša plamen plav.
Žustrinu, živost volim vojnu
Na vedrom volju Marsovom.
I konjicu, i četu bojnu
Ja volim čarko, dušom svom;
I zastave u gipkom stroju
Što pobjeda još nose trag;
Prostrijeljenih u ljutom boju
Sjaj kaciga je meni drag.
Ja volim, vojna prijestolnice,
Sa tvrđava ti dim i grom,
Kad sinka na dar od carice
U ponoć prima carski dom.
Il pobjeda kad dušom svom
U Rusiji se nova slavi.
Kad pramaljeću stigne red,
Te Nevom stane pucat led,
I krene moru, što se plavi.

O cvijetaj, Petrov grade, stoj,
Ko Rusija što čvrsto stoji.
Obuzdat skoro bijes će svoj
Sve sile ispod nogu tvojih;
I starih raspri silan broj
Zaboravit će finski vali,
Što zalud nam su zlobom znali
Razbijat Petrov vječni san!

Preveo Gustav KRKLEC

SLOVENCI I PUŠKIN

Tema Puškin kod Slovenaca dovoljno je već razrađena. Dvije godine poslije proslave stogodišnjice pjesnikovog rođenja g. 1901 objavio je dr. Ivan Prijatelj prvi opširni prikaz i kritičku ocjenu dotadašnjih slovenačkih odnosa prema Puškinovom genijalnom djelu. Za stogodišnjicu pjesnikove smrti mogli su N. Preobraženski i Bratko Kreft, prvi na ruskom, a drugi na slovenačkom jeziku upotpuniti spomenutu studiju i druge članke o Puškinu, s kojima je Ivan Prijatelj udario temelj naučnoj puškinologiji kod Slovenaca..

Uvažavajući rezultate dosadašnjih istraživanja, možemo spomenuti, da Puškin do svoje smrti g. 1837 nije bio prevođen na slovenački, ali je bio poznat u uskom krugu Prešernovih prijatelja, jer je Matija Čop, Prešernov mentor u pitanjima književne teorije, imao u svojoj biblioteci sedam Puškinovih knjiga. Ovo je nesumnjivi dokaz, da se je Čop, a preko njega možda i Prešern, upoznao s nekim značajnim Puškinovim pjesmama. Puškin sa svoje strane zacijelo nije mogao mnogo znati o Slovencima, ali u njegovoj biblioteci pronađeni su Murkov slovenačko-njemački riječnik i njemačka gramatika slovenačkog jezika, a među njegovim zapisima jedna slovenačka poslovica, napisana u originalu.

Puškinovo ime javlja se prvi puta u ljubljanskoj štampi 1838., kad je »Illyrische Blatt« štampao njemački prevod Puškinove pjesme »Delibaš«. Prvi slovenački prevod iz Puškina izišao je 1853 u jednoj školskoj knjizi, koju je uredio čuveni slavista Miklošič. Bio je to prevod pjesme »Ribar i ribica« i prema mišljenju profesora F. Ilešića, preveo je tu pjesmu sam Miklošič. Drugi prevodilac Puškina bio je A. Žakelj, poznat pod imenom Rodoljub Ledinski. Taj panslavistički romantičar znao je ruski.

Od pedesetih godina dalje javlja se Puškinovo ime češće na stranicama slovenačkih časopisa i novina. Bibliografski detalji ne mogu da uđu u okvir ovog informativnog prikaza, ali treba usput spomenuti nekoje značajnije pojave i imena. Puškina su prevodili naročito u drugoj polovini prošlog stoljeća Jovan Vesel Koseski, Ivan Vesel, Fran Levstik, Simon Gregorčič, Mencinger i drugi. Prvi članak o njemu napisao je Janko Badnik 1860 u »Slovenskom narodu«, Prvu Puškinovu prozu (»Dubrovski«) preveo je na slovenački pisac prvog slovenačkog romana Josip Jurčič 1870, prvi prevod »Kapetanove kćeri« izašao je g. 1883, a pet godina kasnije, u Trstu prvi prevod »Pikove dame«. »Ruska Antologija« koju su uredili Vesel i Aškerc, donijela je 1901. trideset i pet Puškinovih pjesama, a 1902 pojavio se u tršćanskom časopisu »Slovenka« »Boris Godunov« u prilično neuspjelom prevodu, pa je stoga ostao nezapažen.

Prvi zamašniji događaj u slovenačkoj puškinologiji XX vijeka bio je potpuni prevod »Evgenija Onjegina« od Ivana Prijatelja. Prevod je izišao 1909, popraćen opširnijom Prijateljevom studijom o Puškinu. Prijatelj je pisao o Puškinu u više navrata, uvijek s velikom erudicijom i ljubavlju. Nakon prvog svjetskog rata izašlo je nekoliko novih ili prerađenih prevoda Puškinove proze. Između naučnih studija o njemu valja pomenuti doktorsku tezu O. Berkopeca »Puškinovi prevodi srpskohrvatskih narodnih pjesama« i Bratka Krefta »Puškin i Šekspir«.

Stogodišnjicu smrti A. S. Puškina 1937 obilježili su Slovenci nizom priredbi i književna izdanja, nastojeći da ovom zgodom demonstrativno istaknu svoje simpatije prema geniju ruskog naroda i priključe se istodobno velikoj proslavi u Sovjetskom Savezu. »Ljubljanski zvon« posvetio je čitav broj tom jubileju (s člancima Berkopeca, Franceva, Krefta, Lunačarskog Bantina i drugih) »Sodobnost« je opširno pisala o Puškinu, nedeljni list »Življenje in svet«, izdao je također poseban broj s popularnim člancima o Puškinu, više značajnijih priloga izašlo je u reviji »Modra ptica«. Najveći i najtrajniji rezultat slovenačkih odjeka Puškinovog jubileja bili su prevodi Otona Župančiča i Mile Klopčiča. Župančič je preveo četiri Puškinove lirske pjesme i »Priču o caru Saltanu«, a Mile Klopčič izdao je svoje prevode iz Puškina u knjizi s naslovom »Pesmi«. Sa Župančičevim i Klopčičevim prevodima, koji pokazuju dotle u Slovenaca gotovo nepoznatu vjernost formalnim i umjetničkim odlikama Puškinovih pjesama, melodiji njegovog stiha, ljepoti i snazi pjesničkih slika, Slovenci su postigli vrhunac u svojim osamdesetogodišnjim nastojanjima da osvoje Puškinovu liriku. Svakako je velika dobit da se prevođenja Puškina prihvatio pjesnik Mile Klopčič, jedan od pretstavnika predratne napredne literature kod Slovenaca. Župančičevi i njegovi prevodi otvaraju u pogledu umjetničke dikcije i vjernosti Puškinovom duhu — novu epohu prevođenja Puškina na slovenački jezik. Godine 1946 izdao je Slovenski književni zavod novo, prošireno izdanje Klopčičevih prevoda lirike. Sada se sprema izdanje Izabranih djela A. S. Puškina u šest knjiga i svi Klopčičevi prevodi štampani i neštampani — izići će u ovom izdanju.

Ovo je svakako najznačajniji podvig u popularizovanju Puškina kod Slovenaca. Ustvari, nijednom stranom pjesniku nije palo u dio, da bude izdat kod Slovenaca u takvom izboru i s tolikom pažnjom. Izabrana djela A. S. Puškina izdaće Državna založba Slovenaca. Ustvari, ni jednom stranom spremaju se za jesen ove godine, a naredne tri izići će u toku 1950. Tako će u godini Puškinove 150-godišnjice izići knjiga od nekih 260 strana s izborom njegovih najboljih lirskih i epskih pjesama. Ove će pjesme izabrati i prevesti Mile Klopčič. On će dati i komentare. Kao druga knjiga izići će dio Puškinove proze s nekim najznačajnijim djelima, kao što su: »Bjelkinove povjesti«, »Arapin Petra Velikog«, »Dubravski« »Pikova dama« i druge. Ovu je prozu preveo Vladimir Levstik. Prevod »Bjelkinovih povjesti biće drugi u poslednje dvije godine, jer je 1948 izišao u Maloj knjižici Slovenskog književnog zavoda prevod Davorina Ravljena. Kao treća knjiga spremaju se Puškinove drame i dramske pjesme u prevodu Josipa Vidmara i s uvodom Bratka Krefta. Slijedeća knjiga obuhvatiće ostalu prozu s izborom članaka, kritika i pjesnikove prepiske. I ovu će knjigu prevesti Vladimir Levstik. U petoj knjizi izlazi najbolje Puškinove poeme u prevodima O. Župančiča, Klopčiča, Udoviča i drugih, a u šestoj će izići »Evgenij Onjegin« u potpuno novom prevodu M. Klopčiča.

Pored ovog izdanja, koje pretstavlja najveći spomenik Puškinu na slovenačkom jeziku, sprema se (u nakladi Mladinske knjige) novo izdanje »Cara Saltana« s ruskim koloriranim ilustracijama, a revija »Novi svet« obilježiće Puškinovu 150-godišnjicu prilozima i prevodima M. Klopčiča i drugih (ovom će zgodom izići i »Brončani konjanik« u prevodu Otona Župančiča.)

B.

A. S. PUŠKIN:

EPIGRAM

Komaj je car postal,
že se o njem raznaša hvala:
pri priči je sto dvajset jih v Sibirijo poslal,
a pet jih je obesil na vešala.

(1826)

Preveo Mile KLOPČIČ

MASOVNI KULTURNO-UMETNIČKI RAD

Uspeh takmičenja dramskih grupa Srbije

Savez kulturno-prosvetnih društava NR Srbije, koji je osnovan pre nešto više od godinu dana, objedinjavajući kulturno-prosvetni rad naših masovnih organizacija, stvarajući nova kulturno-prosvetna društva u selima, dajući inicijativu i stalno potstičući svestrani kulturni razvitak najširih narodnih slojeva, uspeo je da za ovo vreme zainteresuje, uključi i poveže u široki kulturno-prosvetni rad ogroman broj naših trudbenika grada i sela. 190 kulturno-umetničkih društava i 1847 kulturno-prosvetnih društava po selima (izuzimajući šesnaest srezova iz kojih nema brojnih podataka) svedoče o živom i organizovanom kulturnom radu, koji se sprovodi kroz razne forme kulturnoprosvetne delatnosti Najveći deo ovih društava, naročito onih po selima, osnovan je za poslednju godinu dana, otkako postoji Savez. Pod rukovodstvom, stalnom brigom i pažnjom Partije, Narodnog fronta i masovnih organizacija — kulturno-prosvetna i kulturno-umetnička društva pretstavljaju danas, — a svojim organizacionim učvršćivanjem i proširivanjem svoje delatnosti značiće još više, — snažnog i značajnog činioca u kulturnom podizanju naroda, u izgradnji socijalističke kulture kod nas.

Svestrano razvijajući svoju delatnost, kroz razne oblike rada, Savez kulturno-prosvetnih društava Srbije organizovao je dosad i dva takmičenja: prvo takmičenje, koje se široko odvijalo nekoliko meseci, bilo je posvećeno narodnim igrama i pesmama. Kroz ovo takmičenje trebalo je okupiti što veći broj učesnika, vezati ih za jedan određeni rad i učvrstiti njihovu aktivnost u kulturno-prosvetnim društvima. Tako je ovo takmičenje uspelo, u najpristupačnijem i najrasprostranjenijem vidu narodne umetnosti, da okupi široke mase učesnika i organizovano veže njihov rad u kulturno-prosvetnim društvima, da bi se posle prešlo i na više i složenije forme kulturnog rada. Drugo takmičenje bilo je posvećeno dramskim grupama. Ono je završeno pre izvesnog vremena i pokazalo je sve mogućnosti za rad ove vrste: veliku zainteresovanost širokih narodnih slojeva, temeljne i organizovane pripreme kod većine dramskih grupa koje su nastupile na takmičenju, ozbiljno prilaženje repertoaru, ozbiljan i sistematski rad na spremanju pretstava da bi uspeh bio što bolji itd. Oko hiljadu dramskih grupa najviše seoskih, sa preko deset hiljada učesnika, svedoče o njihovom širokom i organizovanom radu i učestvovanju na širenju pozorišne umetnosti u našem radu.

U nekim srezovima i gradovima učestvovanje dramskih grupa na takmičenju bilo je naročito izrazito. U Srezu posavotamnavskom, na primer, u dramskom takmičenju učestvovalo je trideset grupa, u Srezu tamnavskom dvadeset sedam, u Srezu ljubičkotrnavskom dvadeset pet, u Kragujevcu dvadeset pet, u Srezu kolubarskom šesnaest, u Srezu žičkom četrnaest, u Srezu mlavskom devetnaest grupa itd. U Vojvodini je takmičenje imalo vrlo širok zamah: dok ranijih godina (pošto je u Vojvodini postojao Savez amaterskih pozorišta) nikada broj dramskih grupa nije prelazio dve stotine, dotle je ove godine u takmičenju učestvovalo oko tri stotine osamdeset pozorišnih grupa sa nekoliko hiljada učesnika. Ove godine, u sklopu opšteg republičkog takmičenja, učestvovale su prvi put i dvadeset dve grupe sa Kosmeta. Potrebno je istaći i veliki broj dramskih grupa nacionalnih manjina koje su istupile na takmičenju. Na takmičenje je izišlo sedamdeset mađarskih pozorišnih grupa (njihov uspeh bio je znatno bolji nego ranijih godina, pošto je u Subotici održan poseban kurs za rukovodioce mađarskih grupa), trideset dve rumunske grupe, dvadeset četiri slovačke, devet rusinskih i šest šiptarskih pozorišnih grupa.

U ovom takmičenju, međutim, nisu učestvovale sve amaterske pozorišne grupe koliko ih ima na teritoriji NR Srbije. Slab odziv u takmičenju naročito su pokazale sindikalne dramske grupe, koje su, manje više, bile po strani ovog takmičenja. Isto tako na takmičenje nije izišao ni veliki broj već postojećih seoskih dramskih grupa, bilo zbog nedovoljnog organizacionog učvršćenja pojedinih sreskih saveza kulturno-prosvetnih društava bilo zbog izvesnih tehničkih teškoća na koje ove mlade seoske dramske grupe još uvek nailaze.

Repertoar dramskih grupa koje su se takmičile bio je, uglavnom, dobar i na visini. Slabih i izrazito bezidejnih komada, čega je bilo ranijih godina na repertoaru amaterskih pozorišnih grupa, ove godine nije bilo. Orijentacija u izboru dramske literature bila je pravilna. Dramske grupe zadržale su se najvećim delom na domaćoj dramskoj literaturi, uzimajući prvom redu ono što se glumački i tehnički moglo izvesti. Od domaćih pisaca najviše je igran Nušić, Trifković, P. Kočić, I. Cankar, zatim dramatizovane Ćopićeve pripovetke itd. Međutim, u repertoaru pozorišnih grupa nacionalnih manjina bilo je izvesnih bezidejnih, zastarelih i ponekad i izrazitije slabih dela. To se, izvesnim delom, osetilo u repertoaru mađarske nacionalne manjine. Nesumnjivo je da će u ovom pogledu morati znatno više da se učini u prevođenju na jezike nacionalnih manjina dobrih i idejnih dela iz već postojeće dramske literature, u čemu će naročito morati da se založe Pokrajinska uprava Saveza kulturno-prosvetnih društava Vojvodine i Oblasna uprava Saveza kulturno-prosvetnih društava Kosmeta. No, isto tako, kada je reč o literaturi za amaterska pozorišta, biće potrebno da se i savremeni domaći pisci više posvete pisanju kraćih dramskih dela za amaterske grupe, kako bi se obogatila naša dramska literatura pristupačnim i lakše izvodljivim delima i proširio sadašnji repertoar. Verovatno da će u ovom pogledu dati izvesne rezultate i konkurs za jednočinke koji je raspisao Savez kulturno-prosvetnih društava Srbije, ali će, nesumnjivo, biti potrebno da se naši književnici više i sistematski aktiviziraju u ovoj grani književnosti. I ovo takmičenje dramskih grupa, brojnost učesnika, elan s kojim se pristupilo i izišlo na takmičenje, najzad sama potreba za savremenom dramskom literaturom — to traže, postavljaju i zahtevaju.

Takmičenje dramskih grupa Srbije pokazalo je i druge rezultate. Naime, na takmičenju se ispoljio izvestan broj talentovanih amatera. Iako ovom pitanju nije svuda, u svima srezovima i gradovima, poklanjana dovoljna pažn u toku takmičenja, niti su svuda zabeleženi talentovani omladinci da bi se o njihovom daljem razvoju vodilo računa, što je, nesumnjivo, greška organizatora takmičenja na terenu, — ipak, na osnovu postojećih podataka, može se i treba govoriti o izvesnom broju mladih ljudi koji su pokazali nesumnjivi talenat i mogućnosti za dalji razvoj. Svakako da će biti jedan od prvih zadataka rukovodstava saveza na terenu da poklone punu pažnju ovim mladim ljudima i da ih, gdegod je to moguće, upute na školovanje u dramske škole. Tako će se naš glumački kadar stalno podmladivati i osvežavati novim snagama iz širokih narodnih redova. U ovom pogledu moći će znatno da pomognu i savezima kulturno-prosvetnih društava u gradovima i srezovima, i samim dramskim grupama, profesionalna pozorišta i profesionalni glumci. Njihova pomoć dramskim grupama, čega je bilo prilikom ovog takmičenja (u Kragujevcu, Čačku, Subotici itd.) — u gradovima koji imaju profesionalna pozorišta bilo je te pomoći negde više negde manje. — pripomoći će da se već postojeće dramske grupe osnaže, očvrsnu, da prodube svoju delatnost, da se pronađu i otkriju talentovani amateri itd.

Takmičenje je, dalje, pokazalo da su izvesne dramske grupe toliko ojačale i da prelaze okvire u kojima su dosad postojale, tako da se nameće kao nužno da se samostalno organizaciono učvrste i da se izdvoje iz sastava postojećeg kulturno-prosvetnog društva. Naime prema radu, mogućnostima, postignutim rezultatima, biće potrebno pretvarati ove dramske grupe u samostalna amaterska pozorišta, koja bi poslužila kao uzor dobroga amaterskoga pozorišnoga rada u čitavom jednom srezu ili kraju. Na taj način, izdvojene iz uobičajenih sekcija kulturno-prosvetnih društava, osamostaljene i pretvorene u amaterska pozorišta, — ove dramske grupe, kao ugledne, sa potrebnom brigom i pažnjom, imaće daleko bolje uslove i mogućnosti za dalji razvoj u okviru Saveza kulturno-prosvetnih društava.

I pored izvesnih slabosti, najviše organizacionih, što je i razumljivo s obzirom i na mladost Saveza kulturno-prosvetnih društava kao organizacije i samih dramskih grupa, — ovo takmičenje je donelo dobre i korisne rezultate. Ono je pokazalo, u prvom redu, masovnost grupa i takmičara, što je dokaz ogromnog interesovanja i razumevanja za ovu vrstu kulturno-umetničkog rada. Dalje, povećan je broj novih dramskih grupa koje su stvorene pred takmičenje i u samom takmičenju; ono je pripomoglo osnivanju novih kulturno-prosvetnih društava u našim selima, povezalo je čvršće profesionalne pozorišne radnike sa amaterima, otkrilo niz talentovanih amatera, idejno pročistilo repertoar od bezvrednih, bezidejnih i površnih pozorišnih komada, ukazal na još veću potrebu stvaranj domaće dramske literature, aktiviziralo još više prosvetne radnike, u prvom redu učitelje, u kulturno-masovnom radu, otkrilo mogućnosti širokog kulturno-prosvetnog rada na selu, ponajpre u seljačkim radnim zadrugama, i, što je najbitnije, otkrilo široke perspektive, uslove i mogućnosti u razvijaniu kulturne delatnosti u najširim slojevima naroda.

B. B.

KOMEMORATIVNA IZLOŽBA SLIKARSKIH RADOVA RAMONA PETROVIĆA

Nedavno je u Izložbenom paviljonu u Sarajevu otvorena komemorativna izložba radova slikara Romana Petrovića, koju je organizovalo Udruženje likovnih umetnika Bosne i Hercegovine povodom druge godišnjice njegove smrti. Izložbu je otvorio Niko Miličević, upravnik sarajevskog pozorišta. U svom govoru on je ocrtao lik ovog najplodnijeg i najreprezentativnijeg likovnog umetnika Bosne i Hercegovine.

Na izložbi je prikazano preko stotinu radova, pejsaža, portreta, kompozicija, naročito iz galerije »Besprizorna deca«. Povodom otvaranja izložbe Udruženje likovnih umetnika Bosne i Hercegovine izdalo je »Spomenicu Romana Petrovića« u kojoj su ugledni književnici, likovni umetnici i kulturni radnici objavili svoje uspomene i zapažanja o umetniku. U »Spomenici« se nalazi i 25 reprodukcija njegovih slika.

ZAVRŠEN JE DOMAĆI FILM U BOJAMA »JUGOSLOVENSKI NARODNI PLESOVI«

Prije kratkog vremena dovršen je naš drugi film u bojama — »Jugoslovenski narodni plesovi«. Film je sniman u produkciji »Jadran«, Zagreb, prema scenariji i režiji Rudolfa Sremca U filmu je prikazao dio velikog folklornog blaga naroda Jugoslavije — najkarakterističniji narodni plesovi u izvedbi samih seljaka uz izvornu muzičku pratnju. Snimljen je ukupno dvadeset i jedan ples iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Vojvodine, Slovenije, Makedonije i Crne Gore i to na samom terenu gdje se pleše i u izvornim narodnim nošnjama. Narod po selima pokazao je veliko razumijevanje za prenošenje folklora na filmsku vrpcu i s požrtvovanošću pomogao režiseru i snimatelju u radu pred kamerom.

Osvrt na godište „Mladosti" za 1948

»Mladosti« se ranije s pravom zamjeralo da nije bila u dovoljnoj mjeri omladinski časopis. Takvo mišljenje o »Mladosti« došlo je otuda, što se ona vrlo malo bavila omladinskom problematikom i što je književna i kulturna pitanja pratila na isti način kao i ostali književni časopisi. U 1948 godini »Mladost« je znatno više i redovnije pratila omladinsku problematiku, i možemo reći da ona uglavnom već ima fizionomiju omladinskog književnog časopisa. Ona čak u tom pogledu može i treba da posluži kao dobar primjer ostalim omladinskim književnim časopisima. Ali, ni »Mladost», ni republički omladinski časopisi nisu još učinili odlučujući korak u pronalaženju svoga originalnog lika kroz koji bi došao do izraza sav onaj bogati intenzitet života i književnog interesa koji vlada kod naše omladine. Zato je potrebno da »Mladost« ostvari mnogo čvršću i neposredniju vezu sa omladinskim organizacijama i problemima njenog kulturnog života.

Redakcija je uspjela da u 1948 godini znatno proširi krug kulturnih i književnih pitanja koja časopis tretira na svojim stranicama, i da mnogo više ustali i planski vodi pojedine rubrike u časopisu. U vezi s tim potrebno je istaći da je redakcija uspjela da objavi nekoliko članaka na aktuelne omladinske i kulturne teme, a također i nekoliko originalnih članaka i prevoda sa područja književne estetike, kao prilog razvijanju pravilnih estetskih sudova kod mladih pisaca i omladine, naročito školske, kojoj su ovi članci često služili kao vrlo dobra lektira za nadopunu školskog gradiva. Od ovih članaka naročito su korisni prijevodi »Gorki u borbi protiv naturalizma«, »Dekadencija savremene buržoaske umetnosti« i dr., a od naših originalnih radova se ističu eseji o Branislavu Nušiću i Marinu Držiću. Posebnu pažnju zaslužuju radovi o Marku Miljanovu od M. Ražnjatovića i Đuri Jakšiću i Svetozaru Ćoroviću od R. Konstantinovića, koji, bez obzira na izvjesne nedostatke i neodgovornosti, pretstavljaju prve smjelije pokušaje naših mladih pisaca da se prihvate takvih ozbiljnijih i studioznijih tema iz naše kulturne prošlosti.

U ranijim godištima »Mladost» je dosta uspješno pratila na književnom planu osnovna društvenopolitička zbivanja u našoj zemlji. Veći dio literarnih priloga objavljenih u »Mladosti« u 1945, 46 i 47 godini, bez obzira na početničke slabosti mnogih od njih, uglavnom su govorili o naporima naših radnih ljudi u obnovi naše ratom opustošene zemlje i borbi za ostvarenje Prvog petogodišnjeg plana. Među ovim radovima posebno mjesto zauzima poezija i proza sa omladinskih pruga Brčko—Banovići i Šamac—Sarajevo, koje su pored ostalog odigrale i ogromnu ulogu u sve jačem vezivanju naših mladih pisaca za teme naše socijalističke stvarnosti. Ali, u 1948 godini koja je postavila i niz drugih dalekosežnijih zadataka u daljoj borbi za izgradnju socijalizma u našoj zemlji (socijalistički preobražaj sela i dr.), »Mladost« nije uspjela odmah u potpunosti da se prilagodi novoj situaciji i reagira na nju na književnom planu. To je, razumije se, zavisilo u velikoj mjeri i od mladih pisaca-saradnika »Mladosti« koji su se sada našli pred mnogo složenijim problemima, a koji zahtijevaju dublje poznavanje i više realističko slikanje savremenog života. Zato u »Mladosti« u toku čitave prošle godine nemamo nekih zrelijih poetskih i proznih priloga na temu socijalističkog preobražaja našeg sela, dok na primjer kroz većinu objavljenih pjesama o socijalističkom preobražaju sela provejava neko romantičarsko i idilično raspoloženje.

»Mladost« prati društveno-politički život u našoj zemlji i preko raznih prigodnih članaka na aktuelne teme. Skoro ni jedan važniji momenat iz političkog života u našoj zemlji i svijetu nije ostao ne zabilježen u »Mladosti«. »Mladost« prema tome živi sa današnjom stvarnošću i prati je mnogo intenzivnije od ostalih omladinskih republičkih književnih časopisa. Ali, »Mladost« to još uglavnom čini jednostrano, samo preko članaka općeg karaktera pisanih publicističko-novinarskim stilom. Njoj nedostaje književnih i publicističkih reportaža, crtica, impresija i sl. iz našeg današnjeg života, preko kojih bi ona mnogo dublje mogla da zahvati tu problematiku i da u velikoj mjeri razbije izvjesnu monotoniju u časopisu koju joj nameću opšti članci. Tek je u prvom dvobroju ove godine objavljena reportaža »Ostrvski akvareli« od Č. Vukovića, koji je, u obliku jedne impresije sa putovanja po našim ostrvima, kroz lirsko doživljavanje pokušao da nagovijesti mada još nedovoljno smjelo, i neke socijalno-političke momente i likove naših novih ljudi koji se sa njima bore na putu izgradnje novoga života. Ova reportaža može da posluži kao primjer kako naši mladi pisci mogu svakodnevno da reagiraju na pojedine momente i događaje iz našeg života, na taj način, što bi ih odmah na licu mjesta zabilježili.

• •

U »Mladosti« uglavnom još dominira poezija nad ostalim literarnim prilozima mladih pisaca (u 1948 godini objavljeno je 20 pripovijedaka, a 124 pjesme; u svakom broju se objavljuje 10—20 pjesama (!). No, i pored toga, treba istaći da je u prošloj godini objavljeno znatno više i znatno boljih proznih radova nego u 1947 godini, što pretstavlja vidan napredak u literaturi mladih uopšte. Redakcija je suviše široko postavila objavljivanje početničkih stihova, vrlo često nekritički štampajući stihove koji nemaju ni najosnovnije umjetničke kvalitete. To je bez sumnje redakcija činila da bi mladim početnicima dala što jači potstrek u njihovim književnim nastojanjima. Ali, ovakav stav, koji je u svoje vrijeme mogao biti koristan i odgovarati nivou časopisa i stepenu razvitka poezije mladih, doveo je danas prirodno do osjetnog opadanja kvaliteta literarnih priloga i nivoa časopisa uopšte. Redakcija »Mladosti« je pogriješila, što s pojavom republičkih omladinskih časopisa nije upornije nastojala da podigne kvalitet literarnih priloga, pa makar i suzila saradnju od strane početnika, koji prvenstveno treba da sarađuju u republičkim časopisima, i što čvršće nije vezala uz »Mladost« mlade pisce iz ostalih republika koji mogu dati zrelija umjetnička ostvarenja.

Tematika i proznih i poetskih radova u »Mladosti« uglavnom obuhvata Narodnooslobodilački rat i izgradnju socijalizma, i to proza velikim dijelom Narodnooslobodilački rat, a poezija izgradnju socijalizma. Od proznih pisaca, koji obrađuju tematiku Narodnooslobodilačkog rata, ističu se po dubljem i realističkom zahvatanju te tematike M. Oljača, M. Ražnjatović, Č. Vuković i dr. Pripovijetke iz izgradnje socijalizma su malobrojne, a one koje su objavljene na tu temu ostaju još uvijek u okvirima lirskih impresija i lakog reporterskog slikanja. (»Put ukraj vode«, »Marija«).

Za prozu »Mladosti« može se reći da čini sve veće napore u savladivanju svojih početničkih slabosti i da u tome ima već lijepih rezultata. Mladi prozni pisci sve više uspijevaju da plastičnije i sa više narativne vještine obrađuju pojedine motive iz života, mada im još uvijek ne polazi za rukom, da u tome ostanu dosljedni, da daju svojim radovima jednu zaokruglјenu i dovršenu cjelinu, da dosljedno i živo razvijaju fabulu i vajaju likove svojih pripovijedaka. Čitajući ove prozne radove osjeća se da neki naši mladi prozni pisci, pored još nedovoljne pripovjedačke vještine, nemaju ni dovoljno životnog iskustva, da još nedovoljno poznaju život, u prvom redu naš savremeni život. Zato oni vrlo često u svom stvaralačkom radu polaze od općih ideja, koje treba da odraze u svome djelu, a ne od konkretnog života i konkretnih likova koji su za dotičnu sredinu i za konkretnu situaciju tipični. Zato neki mladi pripovjedači još u svojim pripovjetkama zapadaju u književni manir i vještačku konstrukciju, pa su zbog toga takve pripovjetke bez dubljeg zahvatanja problematike savremenog života i djeluju u mnogim detaljima neuvjerljivo.

Posebno je potrebno istaći pokušaje mladih proznih pisaca da u svojim pripovjetkama odraze našu Narodnooslobodilačku borbu. Oni su uspjeli da nam daju nekoliko uspjelih likova naših boraca, mada sa još nedovoljnom realističkom snagom, ali ipak sa izrazitim realističkim mogućnostima njihovih autora. Pohvalna je težnja ovih mladih proznih pisaca ka umjetničkom uobličavanju junaka naše narodne revolucije i svega onoga lijepog i duboko humanističkog u njima (»Fumica« od Čolanovića, »Majka« od M. Ražnjatovića i dr.) Ali, i pored te izrazito jake težnje ka crtanju lijepih osobina naših boraca iz Narodnooslobodilačke borbe, još se u nekim proznim radovima objavljenim u »Mladosti« može osjetiti naklonost prema netipičnim motivima i naturalističkim elementima. Ova se naklonost može naći naročito u pripovjetkama M. Oljače, koji se inače među mladim piscima odlikuje izrazitim osjećajem realizma, ali kome još dosta nedostaje i osjećaj za lijepo ,za humanističke motive i plemenite osobine naših ljudi.

Između velikog broja pjesama, objavljenih u ovom godištu »Mladosti«, izdvaja se nekoliko koje se odlikuju zrelijim i emtovnijim slikanjem života, a u formalnom pogledu sigurnošću i svježinom u izrazu. Ali, kroz sve objavljene pjesme — i one naših već poznatijih mladih pjesnika, kao i one mladih početnika — odlikuje težnja da se kroz poetski izraz dade naša velika bitka za socijalizam. U tom pogledu ima i dosta uspjelih poetskih realizacija. Ali, u poeziji »Mladosti» tema socijalističke izgradnje još se uglavnom svodi na motive radnih uspjeha, iako postoji vidljivih pokušaja kod nekih mladih pisaca i za smjelijim izborom originalnih i novih motiva iz socijalističke izgradnje. Treba istaći u vezi s tim tri kraće pjesme S. Mandića, koji je kroz njih, iako u kratkom lirskom dahu, uspio da obradi vrlo originalne i svježe motive, da postigne konciznost misli i jednostavnost u izrazu. Ovaj i niz drugih primjera nam govore da mladi pisci mogu i treba mnogo više da unose svoje stvaralačke invencije kada prilaze obradi tematike socijalističke izgradnje, da ne idu uvjek već utrtim stazama, nego da pronalaze nove, da obogaćuju našu poeziju novim, svježim i originalnim motivima koji će odražavati sve bogatstvo unutarnjeg života našeg novog čovjeka.

U nekim poetskim i proznim prilozima saradnika »Mladosti« osjeća se i vidljivi nesklad između sadržaja i forme. Dok — s jedne strane — oni uzimaju mahom sadržaj socijalističke izgradnje ili narodnooslobodilačke borbe, dotle — s druge strane — pod raznim uticajima preživjele građanske literature i nekih malograđanskih vidova socijalne literature između dva rata, oni taj novi sadržaj često ukalupljuju u stare forme kome one ne odgovaraju. Neki mladi pisci se (više u poeziji nego u prozi) vrlo često, u nemogućnosti da u preživjele forme stave novi sadržaj, povode za formom, prilagođavaju joj taj novi sadržaj, a samim tim ga i nesvjesno banalizuju, odbacuju njegovu revolucionarnu srž, a ostavljaju ono što prirodno odgovara tim formama tj. sentimentalnu liriku, malograđansku idilu, i sl. u poeziji, a u prozi naturalističke elemente, nasilno traganje za neobičnim stvarima i porocima života, za spoljnim iskonstruisanim efektima i sl. Evo u kakvu banalizaciju tog sadržaja dovodi to ropsko epigonstvo starijoj formi, i iza koje, uzgred budi rečeno mnogi mladi pisci kriju i svoju netalentovanost:

»Smilj — Smiljano, smilje moje,
zaželeh se tvoga lica,
tvoje pesme kod ovaca
sitne niske oko vrata;
i dozivke od pojata.

Vezi Smiljo ove dane:
platno nek ti bude zora,
svila pesma iza gora;
vezi reči na rastanku
al ne vezi tugovanku.
(D. Grbić, Poruka devojci)

Ili:

»Posle snegova i mraza
plah, zagrijan i vreo —
krenuću iz predgrađa
preko sunčanih staza (!).

— — — — — — — — — — — — —

. . .umićemo se zlatom
i cvetom mirisnih grana.
Života biće više (!).
(S. Marković, Posle snegova)

Ropsko podražavanje stare forme i vještačko prilagođavanje njoj novog sadržaja vodi neminovno ka osiromašenju misaonosti i emotivnosti, do odvajanja od naše stvarnosti, u apstrakciju i malograđansku idilu. (Ili upravo otsustvo doživljavanja dovodi do podleganja starim formama).

Razumljivo je da se ovakvim sretstvima ne može adekvatno umetnički odraziti novi život koji naši radni ljudi ostvaruju kroz socijalističku izgradnju. Ali, sve ovo govori i o tome da su naši mladi pisci u svom stvaralačkom radu došli do jedne kritične tačke (to pokazuju prilozi u »Mladosti«, a još bolje zbornici »Poezija mladih« i »Proza mladih«) kada oni u svom stvaranju moraju da naprave jedan korjeniti kvalitativni prelom u pravcu iznalaženja novog umjetničkog izraza koji će biti adekvatan našoj socijalističkoj stvarnosti. U borbi protiv starih preživjelih šablona, a za novatorski duh u našoj literaturi, naši mladi pisci treba da se obrate već ostvarenim djelima naših starijih književnika i mnogo neposrednije samom životu, da uče mnogo više od njih i od života. Nije na odmet istaći da mnogi uticaji o kojima je riječ dolaze otuda što neki mladi pisci uče život iz knjiga i pišu o njemu iz kancelarija, odvojeni od neposrednog učešća u socijalističkoj izgradnji. Sasvim je razumljivo da u takvoj situaciji oni vrlo često i nesvjesno idu za motivima i manirima svojih »uzora« uzimajući od njih nekritički sve — i ono što je pozitivno i ono što je negativno.

Redakcija »Mladosti« sa svoje strane nije dovoljno učinila da pomogne mladim piscima da nađu svoj pravi izraz kojim bi se na jedan novi način mogla opjevati heroika našeg savremenog života. Redakcija je pokušala da organizuje diskusiju kroz časopis o problemima iz stvaranja mladih pisaca, ali je uspela da u 1948 godini objavi svega tri priloga toj diskusiji, i to dva o poeziji, a jedan o prozi mladih pisaca. Kroz ovu diskusiju su, međutim, postavljena samo neka pitanja, ali ona nisu u potpunosti rasvetljena i razrađena. Zato bi bilo potrebno da redakcija ponovo organizuje ovakvu diskusiju kroz časopis i da njom zainteresuje pored mladih pisaca i što širi krug starijih književnika koji bi na ovaj način mogli da im ukažu korisnu pomoć.

• •

Po feljtonskom dijelu »Mladost« se uvjek isticala među ostalim književnim časopisima raznovrsnošću i bogatstvom materijala koja donosi. U 1948 godini feljton je još znatno življi, bogatiji, a u idejno-sadržajnom pogledu mnogo zreliji. On se također uređuje sa mnogo više plana, rubrike su mu zanimljivije i stalnije. U toku prošle godine u feljtonu je objavljeno 12 članaka na omladinske teme, 32 prikaza na nove knjige, 10 pozorišnih prikaza, 14 filmskih prikaza, 11 članaka o kulturnim prilikama u svijetu i 20 članaka sa ostalih područja. Iz ovoga se vidi da je feljton »Mladost« bio zaista bogat i raznovrstan, da je široko obuhvatio književne i kulturne probleme, možda i više od bilo kojeg časopisa u zemlji. Naročito uspješno je kroz feljton »Mladost« vodila antiimperijalističku propagandu u smislu razgolićavanja dekadencije i kulturnog raspada u imperijalističkim zemljama zapada. Raskrinkavanje imperijalističke propagande »Mladost« je naročito vodila i preko prikaza stranih filmova, u prvom redu američkih. Ali, je slabost ove rubrike što u njoj preovlađuju prevodni članci i što je još uglavnom orijentisana na negativne pojave u kulturnom životu u tim zemljama, a vrlo malo i na pozitivne rezultate borbe naprednih snaga u tim zemljama za novu kulturu.

Kritika u »Mladosti« bez sumnje zaslužuje najožbiljniju pažnju. Ona je u ovoj godini obuhvatila neuporedivo više problema nego ostali omladinski književni časopisi. Ali u »Mladosti« nije objavljeno samo brojčano mnogo kritičkih priloga, već i nekoliko zrelijih od nekolicine mladih pisaca koji ispoljavaju vidljive uslove da se razvijaju kao dobri kritičari. (A Marinković, S. Mišić, D. Černić, D. Pahalo, M. Ražnjatović, R. Konstantinović i dr.).

Osnovna slabost većine kritičkih priloga objavljenih u ovom godištu (a i u ranijim) jeste ,bez sumnje, izvesna površnost. Veliki dio objavljenih kritika ima još uglavnom karakter informativnih članaka, a manje je pokušaja da se jednom ozbiljnom analizom u obliku eseja obradi detaljnije i dublje neki književni problem. To je posljedica donekle i brzine kojom se rade pojedini kritički prilozi, ali je odlučuju na ozbiljniji i duži rad Mladi kritičari (sa izuzecima) još teško bez sumnje činjenica da se naši mladi kritičari — saradnici »Mladosti« znaju da uoče vrlo dobro neke karakteristične momente ali ih oni u svojim prikazima, recenzijama i člancima vrlo često nama površno daju u obliku gole konstatacije, ne razrađujući ga i potkrepljujući novim činjenicama. Često su ovi kritički prilozi vrlo šturi, beskrvni, opterećeni mnogobrojnim konvencionalnim izrazima, bez svježine, originalnosti u načinu obrađivanja i izrazite individualnosti u izrazu, bez smjelosti i širine koja je stvojstvena mladim ljudima u zahvatanju problema, u donošenju zaključaka i postavljanju novih pitanja na diskusiju. Sem toga, u kritičkim prilozima glavno težište pisca kritike još uvek je na negativnim stranama djela o kojem je riječ. dok se o pozitivnim stranama vrlo malo govori, ili se samo pominju sa nekoliko konvencionalnih izraza. Sve ove slabosti uglavnom dolaze otuda, što pisci kritika nemaju još jasno određenog metoda kojim se služe u kritici, što vrlo malo poznaju principe marksističko-lenjinističke estetike i nedovoljno rade na svome kulturnom uzdizanju.

U pisanju o kulturnom nasliđeu redakcija nije imala nekog određenog plana, već je to prepuštala slučajnosti, ravnajući se obično prema znamenitim godišnjicama. Ovakva dosadašnja praksa (vezivanje za godišnjice) dala je i izvjesne rezultate i nju treba dalje razvijati u sistematskije tretiranje kulturnog nasleđa. Redakcija nije dala jači potstrek mladim piscima za obrađivanje pojedinih likova i problema iz našeg kulturnog nasliđeđa ,niti je uporedo s tim angažovala više naših starijih književnika koji bi povremeno objavljivala neki svoj rad sa toga područja, jer bi to vrlo mnogo podiglo kvalitet časopisa, a školskoj i studentskoj omladini pružilo vrlo korisnu literaturu.

»Mladost« je časopis i za ostala kulturna pitanja, te je prema tome zadatak, pored redovnog praćenja književnog života, da prati redovno i kulturni život, posebno kulturni život omladine. Međutim, »Mladost« još uvijek nedovoljno piše prije svega o ostalim područjima umjetnosti tj. o muzici i slikarstvu. U 1948 godini nije objavljen ni jedan članak iz područja muzike i likovne umjetnosti esejističkog karaktera, već svega tri kraće recenzije, i to — jedna na omladinski koncert i dvije na slikarske izložbe. »Mladost« je također nedovoljno pratila i kulturno-umjetnički rad koji sprovodi naša omladina kroz svoje kulturne organizacije. Na ova pitanja je »Mladost« većinom reagirala preko općih članaka koji su imali pretenziju da obuhvate »sve«, ali je vrlo malo i neplanski reagirala na pojedina konkretna pitanja, kao naprimer — rad literarnih družina i omladinskih kulturnih društava, pitanje preteranog forsiranja folklora, pitanje borbe protiv malograđanštine u omladinskim kulturnim organizacijama, kao i prikazivanje pojedinih kulturnih priredbi omladine, što bi bio jedan vrlo koristan doprinos razvijanju kulturno-umjetničke djelatnosti u omladinskim organizacijama.

Bilješke u »Mladosti« još nemaju svoju utvrđenu fizionomiju. One se prije svega površno, jednostrano i nesistematski uređuju, a vrlo često obuhvataju vrlo uzak krug pitanja. Pred redakcijom stoji zadatak da bilješke uređuje stalnije i sistematskije, da ih načini življim i interesantnijim, da proširi krug pitanja u njima i dade im informativno-kritički karakter. Na ovaj bi način »Mladost« mogla mnogo uspješnije da prati kulturni i književni život u našoj zemlji.

U dosadašnjim brojevima »Mladosti« objavljivan je uvijek i znatan broj likovnih priloga naših mladih slikara. O ovim prilozima bi trebalo posebno govoriti, jer su oni, prije svega, mnogobrojni, a u neku ruku održavaju i sve pozitivne i negativne osobine stvaralaštva naših mladih slikara. Redakcija je nastojala da ti prilozi budu u skladu sa osnovnim sadržajem časopisa i da zadovoljavaju osnovne umjetničke zahtjeve. Međutim, ti likovni prilozi nisu uvijek zadovoljavali ni jedno, ni drugo. Među njima je objavljeno i dosta umjetnički slabih radova, a također i radova koji su još opterećeni raznim vidovima formalizma. Osim toga, »Mladost« nije obezbijedila saradnju iz ostalih umjetničkih akademija, usled čega su uglavnom dosada u njoj objavljivani prilozi studenata beogradske umjetničke akademije.

Pred redakcijom u vezi sa uređivanjem feljtona stoji zadatak da ga ubuduće vodi sa mnogo više plana, da pojedine rubrike ne natrpava sa svim onim što »iskrsne«, već da više pazi na to šta je u datom momentu važnije, a šta sporednije. Redakcija treba također da vodi više računa da članci u feljtonu budu što kraći, konciznji, da ustali obim feljtona i garmonda, a samim tim i obim čitavoga časopisa.

Na kraju treba istaći da redakcija ubuduće mora sa mnogo više kritičnosti objavljivati pojedine radove i više nastojati da podigne kvalitet časopisa, tim prije što se njegov karakter i značaj znatno izmijenio u vezi sa pojavom republičkih omladinskih književnih časopisa.

Risto TOŠOVIĆ

KAVKAZ

A. S. Puškin

Poda mnom je Kavkaz. U visini sâm
Nad snijezima, stojim, na kraju strmine.
Orao, digav se s vrha iz daljine,
Lebdi nepomično sa mnom poravnan.
Odavle potoke vidim, gdje se rode,
I lavine strašne, kad počnu da brode.

Tu oblaci mirno teku poda mnom;
Kroz njih, rušeći se, huče vodopadi;
Pod njima su stijenâ kamenj gromadi;
Niže mršav lišaj, suhog šiblja grm;
Tamo već gajevi, hlad bujan i zelen,
Gdje cvrkuću ptice i gdje skače jelen.

A tamo već ljudi, taj gorštački soj,
I ovčice puze travnim stranama,
I pastir k pitomim slazi dolinama,
Gdje Aragva brza put imade svoj,
I konjanik bijedni u klancu se skriva,
Gdje Terek se igra i div'je uživa;

Igra se i urla, kao zvijer mlad,
U željeznoj gajbi kad ugleda hranu;
U zaludnoj srdžbi udara o stranu,
Stijene liže valom da utoli glad...
No zalud! Nema ni hrane mu ni nade,
Stežu ga snažne šutljive gromade.

Tako slobodu bujnu steže zakon krut,
Tako divlje pleme pod vlašću tuguje,
Tako sad šutljivi Kavkaz negoduje,
Tako njega tlači tuđi jaram ljut — —
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

1829

Preveo **Grigor VITEZ**

Izložba posvećena Jovanu Steriji Popoviću u Vršcu

U Gradskom muzeju u Vršcu otvorena je već više od mesec dana izložba posvećena Jovanu Steriju Popoviću, velikom komediografu rođenom u ovom gradu. Cilj izložbe je da — izdanjima Sterijinih dela, starim arhivskim dokumentima u kojima su zabeleženi događaji vezani za njegov život, prepiskom sa znamenitim ljudima njegovog vremena, fotografijama i portretima prijatelja i ljudi s kojima je dolazio u dodir, literaturom koju je čitao i na kojoj se izgrađivao, snimcima mesta i kuća u kojima je živeo, — prikaže lik ovog značajnog srpskog pisca, pruži mali presek doba u kome je Sterija živeo.

Materijal o Jovanu Steriju Popoviću ispunio je tri prostrane odaje zgrade. U prvoj prostoriji izloženi su predmeti vezani za Sterijin život do 1848 ,i njegovog povratka u Vršac gde je ostao do smrti 1856. Među prvim izloženim dokumentima nalazi se knjiga »kreščajemih« crkve u Vršcu, u koju je uveden Jovan Sterija Popović. Ispod datuma rođenja, 1 januar 1806, zapisano je »Čir Janja, spasitelj srbski«, nadimak stavljen naknadno, a koji je Sterija dobio posle pojave njegovog najpopularnijeg dela »Tvrdica« ili »Čir Janja«. Na pozorišnim komadima Joakima Vujića, »oca srpskog pozorišta«, koji je na izložbi zastupljen originalnim izdanjem »Fernanda i Jarike«, mladi Sterija razvijao je svoju ljubav prema pozorištu.

U izloženoj prepisci Sterijinoj sa Vukom Karadžićem postoji i pismo od 20 januara 1832, u kome Sterija kaže: »Posle dugog tumaranja i krivudanja jedva na pravac izađo«, misleći na početak svoga komediografskog rada posle izdavanja prve komedije »Laža i paralaža«. Na izložbi se nalaze primerci prvog i drugog izdanja »Tvrdice« iz 1837 i 1838 nezapamćen uspeh za ono vreme.

Neposredno pred povratak iz Srbije u Vršac — na izložbi obeležen dokumentom u kome se uvažava ostavka Sterijina na službu u Beogradu sa datumom 4 aprila 1848 — Sterija je počeo da piše libreto za operu »Postanak serbskog carstva«, za koju se pretpostavlja da je muziku trebalo da piše njegov prijatelj Josip Šlezinger, »kapel-majster književsko-srbske bande«, koji je komponovao pesme i za druge Sterijine komade.

Primerak Sterijine satirične komedije »Rodoljubci« bogato je ilustrovan dokumentima o ličnostima, njegovim savremenicima ,koje su ga inspirisale.

Iz malog broja pozorišnih plakata o prikazivanju Sterijinih dela vidi se da su ona u to vreme davana ne samo po Vojvodini već i u Srbiji i Hrvatskoj.

Izložba o Steriji Popoviću biće verovatno u julu prenesena u Zagreb.

O. B.

Za kulturniju organizaciju odmora trudbenika

Na Jadranu, u Sloveniji i u svim klimatskmi mestima naše domovine stotine radničkih domova za odmaranje, omladinskih letovališta, hotela i vila već otvaraju svoja gostoljubiva vrata trudbenicima i omladini naše zemlje. U najlepšim i najzdravijim krajevima Jugoslavije naši će ljudi provesti svoj zasluženi godišnji odmor koji im je naša narodna vlast obezbedila, i prikupljaće nove snage za nove podvige u bici za socijalizam.

Uprave letovališta i mesne narodne vlasti staraju se da, prema mogućnostima kojima raspolažu, pruže gostima sve udobnosti potrebne za prijatan odmor. Ali se, dosta često, ne vodi dovoljno računa o nekim osnovnim kulturnim potrebama trudbenika na odmoru. Ovde želimo da kažemo samo nekoliko reči o štampi u letovalištima. Dnevna pa i druga, periodična štampa postala je u našoj socijalističkoj otadžbini nasušna potreba našega čoveka, pa bio on na radu ili na odmoru. A ljudi su prošle godine na Bledu čekali u redu na »Borbu« i lištima skoro se uopšte nisu mogle dobiti književne novine« i neke druge publikacije. Malo je bilo prošle godine odmarališta i hotela u čijim bi holovima trudbenici mogli naći novine i časopise na stolovima. Rukovodioci tih ustanova ne shvataju još u dovoljnoj meri koliko je to potrebno da bi trudbenici mogli da zadovolje svoje kulturne potrebe na odmoru. Književni časopisi i listovi u našim odmaralištima treba da budu nov znak kulturne organizacije odmora naših trudbenika.

U ovome poslu republičk i lokalna preduzeća za rasturanje štampe treba da im ukažu punu pomoć stvaranjem plana za snabdevanja letovališa dovoljnom količinom štampe. Na taj način će se zadovoljiti jedna stvarna potreba i jedan opravdani zahtev naših trudbenika na odmoru.

Prvo književno veče pisaca početnika u Crnoj Gori

Na Cetinju je održano prvo književno veče pisaca početnika, koji su dobili nagrade na Konkursu Centralnog komiteta Narodne omladine Crne Gore. Veče je otvorio Dobroslav Ćulafić, član Biroa CK NO Crne Gore pi je zatim Mirko Banjević, književnik, govorio o uslovima književnog stvaranja ranije i sad .Kao član žirija ,koji je ocijenio ove radove, Mirko Banjević se osvrnuo na karakteristične momente u stvaranju književnog podmladka u Crnoj Gori.

Pjesme su čitali Milo Kralj, koji je za pjesmu «Elektrika u selu« dobio prvu nagradu na konkursu, zatim Dragutin Vujanović, Kosta Kostantinović, Jole Stanišić i Radoslav Rotković. Sa proznim radovima bili su zastupljeni Jovan Jovićević, Aleksandar Laković i Milenko Ratković, Mihailo Marković pročitao je nagrađeni esej o Đuri Jakšiću.

Isto ovakvo veče održali su mladi književnici u Titogradu gdje ih je publici pretstavio Janko Đonović, književnik.

Novi dvobroj časopisa »Stvaranje« objavio nekoliko nagrađenih radova ovih mladih pisaca.

A. B.

Konkurs za masovne pesme

U socijalističkoj izgradnji naše zemlje, fiskulturni pokret svakodnevno postaje masovniji i postiže sve veće sportske rezultate.

Fiskulturnici treba da imaju svoje masovne pesme koje će odražavati sadržinu naše fiskulture i potsticati na postizanje još većih uspeha.

U pesmama treba da se ogleda masovnost i svestranost naše fiskulture, korist koju ona pruža za razvitak zdravog i sposobnog čoveka, spremnog za izgradnju i odbranu zemlje. Kroz pesmu treba da se izražava snaga, radost i polet omladine, duh odanosti i ljubavi fiskulturnika prema socijalističkoj domovini.

Pored opštih masovnih fiskulturnih pesama, mogu se posebno obraditi i razni motivi iz fiskulturnog života, kao što su fiskulturni marševi, Titova štafeta, sletovi, krosevi itd. te razne grane fiskulture kao atletika, gimnastika, planinarstvo, smučanje, futbal itd.

Pravo učestvovanja imaju svi građani FNRJ. aZ najbolje radove predviđene su tri nagrade i to: prva 8.000 din., druga 5.000 din. i treća 3.000 din. Neke uspele pesme koje ne budu dobile prvu drugu ili treću nagradu biće otkupljene.

Radove treba dostavljati Fiskulturnom savezu Jugoslavije — Propagandno odeljenje, Beograd — Moskovska ul. br. 12, pod šifrom, a u posebnoj koverti naznačiti ime i prezime i adresu.

Rok dostavljanja teksta masovnih pesama je 1 juli 1949.

BIBLIOGRAFIJA

Za Lenina, Zbornik od literaturni sostavi, Prilozi: J. V. Staljina, Maksima Gorkoga, N. K. Krupske, Alekseja Tolstoja, V. Ivanova, Konstantina Fedjina, Romena Rolana i drugih. Izdalo Državno knigoizdatelstvo na Makedonija. Skopje, 1948 godine, strana 219, cena 47 dinara.

Đura Jakšić: **Izabrane pripovetke.** Sadržaj: Spahija, Sirota Banaćanka, Krivosečka mehana, Popa-Tihomir, Bela kućica, Ranjenik, Komadić Švajcarskog sira. Pogovor napisao Vladimir Popović. Izdala »Prosveta«, Zagreb, 1949 godine, strana 221, ćirilicom, cena 48 dinara.

Anatolij Kalenjin: **Drugovi**, roman. Sa ruskog preveo Živko Kostić. Izdala »Prosvjeta«, Zagreb, 1949 godine, strana 252, cena 63 dinara.

P. Novockij: **Sovjetski teatar.** Izdalo Državno knigoizdatelstvo na Makedonija, Skopje, 1948 godine, strana 70.

REDAKCIONI ODBOR:
Jovan Popović, Čedomir Minderović, Marijan Jurković, Ivan Potrč, Vjekoslav Kaleb, Isak Samokovlija, Janko Đonović i Dmitar Mitrev

PRETPLATA ZA KNJIZEVNE NOVINE

Za našu zemlju na 3 meseca 35 dinara, na 6 meseci 70 dinara i na godinu dana 140 dinara

Za inostranstvo: na 3 meseca 50 dinara, na 6 meseci 100 dinara i na godinu dana 200 dinara.

Rukopisi se ne vraćaju.

Broj čekovnog računa 1—9060378

Poštanski fah 617

Odgovorni urednik: Jovan Popović. Beograd, Francuska broj 7 — Stamparija »Borba«. Beograd, Dečanska 31.